

CURATING
TOMORROW

Muzeji un ilgtspējīgas attīstības mērķi

Ceļvedis muzejiem, galerijām, kultūras sektoram un to partneriem

2020. - 2021. gadā Latvijas Muzeju biedrība sadarbībā ar Latvijas Nacionālo bibliotēku un domnīcu Creative Museum īstenoja izglītojošu pasākumu programmu “Latvijas muzeji ilgtspējīgai attīstībai”. Nozīmīga tās daļa bija septiņu Henrija Makgī (Henry McGhie) vebināru cikls, kuros soli pa solim tika atklāts, kā muzeji var atbalstīt ilgtspējīgas attīstības mērķu sasniegšanu - labākai, ilgtspējīgākai nākotnes planētai un visiem tās apdzīvotājiem.

2021. gada maijā Starptautiskajā Muzeju dienā vebināru ciklu noslēdzam ar Henrija Makgī rokasgrāmatas “Muzeji un ilgtspējīgas attīstības mērķi” tulkojuma publicējumu latviešu valodā. Latvijas muzejiem noderīgs būs ne vien vebināros izskanējušo zināšanu un ieteikumu apkopojums vienuviet, bet arī starptautiskās, ar ilgtspējīgu attīstību saistītās terminoloģijas un dokumentu tulkojums latviešu valodā, jo, strādājot ar Globālajiem mērķiem, mūsu uzdevums ir gan pielāgot jeb lokalizēt tos mūsu reģiona un valsts kontekstā, gan uzturēt sarunu par tiem precīzā un skanīgā - savā - valodā.

Paldies partneriem, Henrijam Makgī un Latvijas muzeju kopienai par aizrautīgo un profesionālo sadarbību gada garumā! Par nākamajām iecerēm stāstīsim jau drīz.

Zane Grīnvalde,

Latvijas Muzeju biedrības vadītāja

Kā muzeji var palīdzēt pasaulei ceļā uz ilgtspējīgu nākotni, strādājot, lai atbalstītu Ilgtspējīgas attīstības mērķus?

Curating Tomorrow supports the Sustainable Development Goals

Latvijas
Muzeju
biedrība

UNESCO
Latvijas
Nacionālā komisija

Tulkojums tiek īstenots ar UNESCO
Līdzdalības programmas finansiālu atbalstu.

Curating Tomorrow (Rītdienas kūrēšana) ir konsultāciju sniedzējs muzejiem un mantojuma sektoram, kas palīdz izmantot to unikālos resursus, lai uzlabotu ieguldījumu sabiedrībā un dabas vidē, Ilgtspējīgas attīstības mērķos, klimata politikā un dabas aizsardzībā. *Curating Tomorrow* arī izmanto muzeju darbā balstīto prasmī kūrēt, lai pārdomātu un risinātu reālās pasaules izaicinājumus, ne vienmēr iesaistot muzejus vai muzeju kolekcijas.

Curating Tomorrow ir balstīts uz augstas kvalitātes informāciju un izpēti; apvieno radošumu un iztēli ar fokusēšanos, atlasī un uzmanību pret reālo pasauli; liela vērība tiek pievērsta pozitīvu pārmaiņu atbalstam. Atkarībā no konteksta tas varētu būt kolekciju kūrēšanas, pētījumu, ideju, partnerību, izstāžu, pasākumu, konsultāciju, politiku un/vai stratēģiju kopums, lai risinātu galvenos izaicinājumus un jautājumus. Tajā vienmēr ietilps jūsu sociālās un vides ietekmes uzlabošana caur fokusētu darbību, kas virzīta uz pozitīviem mērķiem. Ikvienam šeit ir sava loma, un *Curating Tomorrow* var palīdzēt.

Henrijs Makgī, Curating Tomorrow
henrymcghie@curatingtomorrow.co.uk

Ieteicamā atsauce:

McGhie, H.A. (2019). *Museums and the Sustainable Development Goals: a how-to guide for museums, galleries, the cultural sector and their partners*. Curating Tomorrow, UK.

Pieejams: www.curatingtomorrow.co.uk

Atļauts izmantot šī bukleta saturu nekomerciāliem mērķiem, pievienojot atsauci uz avotu. Lūdzu sazināties ar henrymcghie@curatingtomorrow.co.uk, lai uzzinātu, kā Curating Tomorrow var atbalstīt jūsu darbu.

© Curating Tomorrow, 2019 · Curating Tomorrow ir reģistrēta preču zīme
Tulkojums latviešu valodā: Ilze Norvele

Saturs

06 Ievads

10 Mūsu pasaule šodien

12 IAM: vīzija kuru vērts izplatīt un atbalstīt

14 IAM ir par cilvēku un vides tiesībām

22 IAM iepazīšana

28 Kā IAM ir attiecināmi uz muzejiem?

38 Muzeju ieguldījums IAM

1. Aizsargāt un saglabāt pasaules kultūras un dabas mantojumu gan muzejos, gan vispārīgi

2. Stiprināt un nodrošināt mācību iespējas, lai atbalstītu IAM

3. Veicināt līdzdalību kultūrā visiem

4. Atbalstīt ilgtspējīgu tūrismu

5. Atbalstīt uz IAM vērstu pētniecību

6. Virzīt iekšējo līderību, vadību un darbību, lai atbalstītu IAM

7. Virzīt ārējo līderību, sadarbību un partnerības, lai atbalstītu IAM

68 Kā sniegt savu ieguldījumu

74 Kā septiņas ieteiktās galvenās darbības sniedz ieguldījumu IAM

levads

Šis ceļvedis ir paredzēts, lai palīdzētu stiprināt muzejus (mazus, lielus un jebkāda veida, jebkur), muzeju darbiniekus, muzeju sadarbības tīklus un to partnerus līdzdarboties Apvienoto Nāciju Ilgtspējīgas attīstības mērķu (saīsinājumā IAM) sasniegšanā.

IAM ir visu laiku vērienīgākā starptautiskā programma, kas pievēršas plašam sociālo un vides izaicinājumu lokam, lai līdz 2030. gadam virzītu pasauli uz ilgtspējīgu nākotni. Par IAM 2015. gada septembrī vienbalsīgi vienojās 193 Apvienoto Nāciju dalībvalstis. Tie ir skaidroti dokumentā “Pārveidojot mūsu pasauli: Dienaskārtība ilgtspējīgai attīstībai 2030”¹. IAM arī dažkārt tiek dēvēti par Dienaskārtību 2030 vai Globālajiem mērķiem, bet tiem visiem ir viena nozīme.

¹ <https://sustainabledevelopment.un.org/post2015/transformingourworld>

Aicinājums muzejiem un visiem pārējiem sektoriem

IAM nav paredzēti tikai valdībām: tie ir aicinājums visiem sabiedrības sektoriem it visur sadarboties un piedalīties Dienaskārtības 2030 īstenošanā. IAM ir neticama iespēja ikvienam, jebkurai organizācijai un sektoram sadarboties vienotu mērķu sasniegšanai, izmantojot savas prasmes, spējas un unikālos resursus. Muzeji var dot būtisku ieguldījumu šīs Dienaskārtības īstenošanā, un dažus no IAM nevarēs sasniegt bez muzejiem. Šī ceļveža mērķis ir palīdzēt muzejiem, kā arī jums, veikt savu uzdevumu. Nav viena noteikta veida, kā sniegt ieguldījumu IAM sasniegšanā, un, ja tiek ievēroti ilgtspējības principi, nevienam no tiem nav nepareizs. IAM nolūks nav turpināt strādāt, kā ierasts, bet gan rosināt skaidru, apņēmīgu, fokusētu darbību, kas vairotu pozitīvās un mazinātu negatīvās ietekmes.

Spēju stiprināšana it visur

Šī ceļveža nolūks ir stiprināt muzejus pēc iespējas pilnvērtīgāk piedalīties IAM. Tas nesniedz visas atbildes, bet ir iesākums un ir veidots, lai būtu noderīgs un praktisks, kā arī lai ņemtu vērā to, ka dažādas valstis, dažādu veidu muzeji un dažādu lomu veicēji sastopas ar atšķirīgām problēmām. Ir daudz dažādu realitāšu, ar kurām saskaras muzeji un cilvēki, kas tajos un ar tiem strādā, tāpat kā ir dažādas sociālo un vides problēmu realitātes visā pasaulē.

IAM skaistums ir tajā, ka tie ir universāli un sniedz iespēju ikvienam atrast savu piekļuves punktu IAM.

Kas ir 'ilgtspējība' un 'ilgtspējīga attīstība'?

Ilgtspējība šaurā izpratnē nozīmē spēju ilgstoši pastāvēt vai turpināties ilgu laiku ('uzturams' un 'noturīgs' ir līdzīgas nozīmes vārdi). Tai ir izveidojusies plašāka nozīme, kas ir saistīta ar vides, sabiedrības un ekonomikas saskares punktiem. Vide, sabiedrība un ekonomika bieži tiek minētas kā ilgtspējības trīs dimensiju trīs pīlāri.

Ilgtspējīgas attīstības jēdziens lielā mērā ir balstīts Brundtlandes komisijas darbā (1987), kuru izveidoja Pasaules Vides un attīstības komisija, un tika skaidrots šādi: "Ilgtspējīga attīstība ir attīstība, kas apmierina tagadnes vajadzības, neapdraudot nākotnes paaudžu vajadzību apmierināšanas iespēju".²

Šis jēdziens ir laika gaitā attīstījies un kritizēts, jo dažkārt tā dēvētā ilgtspējīgā attīstība nav bijusi ilgtspējīga. Paātrināta [ekonomiskā] izaugsme uz vides rēķina, vai arī izaugsme, kas veicina nevienlīdzību un ekspluatē cilvēkus nelabvēlīgā situācijā, nepavisam nav ilgtspējīga. Neraugoties uz kritiku, šis jēdziens vēl joprojām tiek plaši izmantots un var būt izteikti pozitīvs. Šajā bukletā jēdziens 'ilgtspējīga attīstība' tiek lietots, lai apzīmētu mērķtiecīgu darbību (attīstību), kas tiecas sasniegt harmoniskāku sociālo, ekonomisko un vides apsvērumu līdzsvaru, nodrošinot, ka attīstībai vienā ilgtspējības dimensijā nav negatīvas ietekmes uz citām dimensijām un tās vēlamā ietekme ir pozitīva.

Mērķis ir sasniegt nākotni, kurā cilvēki, kopienas, sabiedrība un daba labāk atbalsta cits citu līdzsvarotā veidā (pieņemot, ka dalījums starp sabiedrību un dabu nav vienkāršs un skaidri noteikts). Tas padara "ilgtspējību" par galamērķi un "ilgtspējīgu attīstību" par darbību, kas palīdz sasniegt "ilgtspējību". Īsumā "ilgtspējīga attīstība" var tikt skaidrota kā darbs, kam jāsniedz vairāk labuma un mazāk kaitējuma.

² <http://www.un-documents.net/ocf-02.htm#IV>

Mūsu pasaule šodien

[Rezolūcijā] “Pārveidosim mūsu pasauli” pašreizējā globālā situācija ir raksturota šādiem vārdiem:

“Miljardiem mūsu pilsoņu turpina dzīvot nabadzībā, un viņiem tiek liegta cieņpilna dzīve. Valstu iekšienē un starp tām pieaug nevienlīdzība. Pastāv milzīgas iespēju, bagātību un varas atšķirības. Dzimumu nevienlīdzība joprojām ir galvenais izaicinājums. Lielas bažas rada bezdarbs, jo īpaši jauniešu bezdarbs. Globāli veselības draudi, aizvien biežākas un spēcīgākas dabas katastrofas, pieaugoši konflikti, vardarbīgs ekstrēmisms, terorisms un ar to saistītas humānās krīzes un cilvēku piespiedu pārvietošana draud pārvērst pretējā virzienā pēdējo desmitgažu laikā sasniegto attīstību. Dabas resursu izsīkums un vides degradācijas nelabvēlīgā ietekme, tostarp tuksnešu izplešanās, sausums, zemes degradācija, saldūdens trūkums un bioloģiskās daudzveidības samazināšanās, papildina un saasina to problēmu sarakstu, ar kurām saskaras cilvēce.

Klimata pārmaiņas ir viens no lielākajiem mūsu laika izaicinājumiem, un to nelabvēlīgā ietekme apdraud visu valstu spēju sasniegt ilgtspējīgu attīstību. Globālās temperatūras paaugstināšanās, jūras līmeņa celšanās, okeāna paskābināšanās un citas klimata izmaiņu sekas nopietni ietekmē piekrastes zonas un piekrastes valstis ar zemu augstumu virs jūras līmeņa, tostarp daudzas vismazāk attīstītās valstis un mazo salu attīstības valstis. Daudzu sabiedrību un planētas bioloģisko atbalsta sistēmu izdzīvošana ir apdraudēta.”

Atzīstot progresu, kas ir panākts nabadzības samazināšanā globālajos dienvidos, izmantojot Tūkstošgades attīstības mērķus (2005-2015), “Pārveidosim mūsu pasauli” atzīmē, ka iepriekšējie mēģinājumi risināt problēmas atsevišķi nav bijuši pietiekami sekmīgi:

“Nepieciešama jauna pieeja. Ilgtspējīga attīstība atzīst, ka nabadzības izskaušana visās tās formās un dimensijās, nevienlīdzības apkarošana valstīs un starp tām, planētas saglabāšana, noturīgas, iekļaujošas un ilgtspējīgas ekonomiskās izaugsmes radīšana un sociālās iekļaušanas veicināšana ir savstarpēji saistīta un savstarpēji atkarīga rīcība.”

Dienaskārtība 2030 tiek īstenota, realizējot 17 Ilgtspējīgas attīstības mērķus (IAM). To nolūks ir risināt vislielākos izaicinājumus, ar kuriem saskarsies sabiedrība un vide līdz 2030. gadam, tostarp nabadzības izskaušanu, labklājības (visās tās izpausmēs) nodrošināšanu visiem, sociālo iekļautību, vides ilgtspējību, kā arī mieru un labu pārvaldību visām valstīm un visiem cilvēkiem. Dienaskārtība 2030 ir “rīcības plāns cilvēkiem, planētai un labklājībai. Tā arī cenšas stiprināt vispārēju mieru plašākā brīvībā.” IAM un 169 apakšmērķi, kas veicina to sasniegšanu, ir plāns pasaules aktuālāko problēmu risināšanai. Tie stājās spēkā 2016. gada 1. janvārī un darbosies līdz 2030. gadam. “IAM” nenozīmē tikai pašus mērķus un apakšmērķus, bet arī ietver 17 mērķu kontekstu, redzējumu un ieviešanu.

IAM: vīzija, kuru vērts izplatīt un atbalstīt

ANO vīzija 2030. gadam un IAM loma “Pārveidosim mūsu pasauli” ir izklāstīta šādi:

“MŪSU VĪZIJA

Šajos Mērķos un apakšmērķos mēs izvirzām visnotaļ vērienīgu un pārveidojošu vīziju. Mēs vēlamies redzēt pasauli, kurā nav nabadzības, bada, slimību un trūkuma un kurā var uzplaukt visa dzīvība. Mēs vēlamies redzēt pasauli bez bailēm un vardarbības. Pasauli ar vispārēju lasītprasmi. Pasauli ar vienlīdzīgu un vispārēju piekļuvi kvalitatīvai izglītībai visos līmeņos, veselības aprūpei un sociālajai aizsardzībai; tajā tiek nodrošināta fiziskā, garīgā un sociālā labklājība. Pasauli, kurā mēs vēlreiz apliecinām savu apņemšanos attiecībā uz cilvēku tiesībām uz drošu dzeramo ūdeni un sanitāriju, kā arī

uzlabotu higiēnu un pietiekamu, drošu, pieejamu un pilnvērtīgu uzturu. Pasauli, kurā cilvēku mājvietas ir drošas, izturīgas un ilgtspējīgas un kurā ir vispārēja piekļuve uzticamai un ilgtspējīgai enerģijai par pieņemamu cenu.

Mēs vēlamies redzēt pasauli, kurā vispārēji tiek ievērotas cilvēktiesības un cilvēka cieņa, tiesiskums, taisnīgums, vienlīdzība un nenotiek diskriminācija; tiek respektēta rasi, etniskās piederības un kultūru daudzveidība; pastāv vienlīdzīgas iespējas, kas ļauj pilnībā īstenot cilvēka potenciālu un sekmē kopīgo labklājību.

Pasauli, kura iegulda līdzekļus savos bērnos un kurā katrs bērns izaug brīvs no vardarbības un ekspluatācijas. Pasauli, kurā katrai sievietei un meitenei ir pilnīga dzimumu līdztiesība un ir likvidēti visi juridiskie, sociālie un ekonomiskie šķēršļi viņu iespējināšanai. Taisnīgu, vienlīdzīgu, iecietīgu, atvērtu un sociāli iekļaujošu pasauli, kurā tiek apmierinātas visneaizsargātāko cilvēku vajadzības.

Mēs vēlamies redzēt pasauli, kurā ikviena valsts bauda ilgstošu, iekļaujošu un ilgtspējīgu ekonomikas izaugsmi un piedāvā cienīgu darbu visiem. Pasauli, kurā patēriņa un ražošanas modeļi un visu dabas resursu - no gaisa līdz zemei, no upēm, ezeriem un pazemes ūdeņiem līdz okeāniem un jūrām - izmantošana ir ilgtspējīga.

Pasauli, kurā demokrātija, laba pārvaldība un tiesiskums, kā arī labvēlīga vide nacionālā un starptautiskā līmenī ir būtiski ilgtspējīgai attīstībai, ietverot ilgtspējīgu un iekļaujošu ekonomisko izaugsmi, sociālo attīstību, vides aizsardzību un nabadzības un bada izskaušanu. Pasauli, kurā tehnoloģijas attīstība un izmantošana ir saudzīga pret klimatu, ciena bioloģisko daudzveidību un ir noturīga. Pasauli, kurā cilvēce dzīvo saskaņā ar dabu un kurā tiek aizsargāti savvaļas dzīvnieki un citas dzīvās sugas.”³

Tā noteikti ir vīzija, ar kuru ir vērts dalīties un kuru ir vērts palīdzēt sasniegt. Ja izklausās vērienīgi, tas tāpēc, ka tā arī ir.

³ ‘Transforming Our World’, paragraphs 7-9.

IAM ir par cilvēku un vides tiesībām

IAM ir tiesībās balstīts darba plāns, tāpēc ir svarīgi saprast, kādas ir cilvēku tiesības.

Cilvēktiesības

Cilvēktiesības izklāstītas Vispārējā cilvēktiesību deklarācijā, kas ir pamats starptautiskajiem un nacionālajiem likumiem par cilvēktiesībām. Šis nozīmīgais dokuments tika pieņemts 1948. gadā pēc Otrā pasaules kara šausmām, lai nodrošinātu, ka notikušās zvērības pieder pagātnei, nevis nākotnei⁴. Ir pavisam 30 cilvēktiesību. Pirmais un pēdējais pants, iespējams, ir vissvarīgākie: “Visi cilvēki piedzimst brīvi un vienlīdzīgi cieņā un tiesībās” un “Neviens nevar atņemt jūsu cilvēktiesības”.

⁴ <https://www.un.org/en/universal-declaration-human-rights/>

30 Cilvēktiesības (vienkāršotā veidā) ir sekojošas ⁵:

1. Mēs visi esam dzimuši brīvi un vienlīdzīgi.

Mēs visi esam dzimuši brīvi. Mums visiem ir savas domas un idejas. Pret mums visiem vajadzētu izturēties vienādi.

2. Nediskriminējiet.

Šīs tiesības pieder ikvienam neatkarīgi no mūsu atšķirībām.

3. Tiesības uz dzīvību.

Mums visiem ir tiesības uz dzīvību un dzīvi brīvībā un drošībā.

4. Nekādas verdzības.

Nevienam nav tiesību padarīt mūs par vergu. Mēs nevienu nevaram padarīt par savu vergu.

5. Nekādas spīdzināšanas.

Nevienam nav tiesību mūs sāpināt vai spīdzināt.

6. Jums ir tiesības, lai kur jūs dotos.

Es esmu cilvēks tāpat kā tu!

7. Mēs visi esam vienlīdzīgi likuma priekšā.

Likums visiem ir vienāds. Tam jābūt pret mums visiem taisnīgam.

8. Likums aizsargā jūsu cilvēktiesības.

Mēs visi varam vērsties pēc likuma palīdzības, ja pret mums neizturas taisnīgi.

9. Nekādas negodīgas aizturēšanas.

Nevienam nav tiesību mūs ielikt un turēt cietumā bez pamatota iemesla vai izsūtīt no mūsu valsts.

10. Tiesības uz tiesu.

Ja mēs tiekam tiesāti, tam jānotiek publiski. Cilvēkiem, kuri mūs tiesā, vajadzētu būt neviena neietekmējamiem.

11. Mēs vienmēr esam nevainīgi, līdz mūsu vaina ir pierādīta.

Nevienam nevajadzētu vainot kādā nodarījumā, pirms tas ir pierādīts. Kad cilvēki saka, ka esam izdarījuši kaut ko sliktu, mums ir tiesības pierādīt, ka tā nav taisnība.

12. Tiesības uz privātumu.

Neviens nedrīkst mēģināt kaitēt mūsu reputācijai. Nevienam nav tiesību bez pamatota iemesla ienākt mūsu mājās, atvērt mūsu vēstules vai traucēt mūs vai mūsu ģimeni.

13. Pārvietošanās brīvība.

Mums visiem pašu valstī ir tiesības doties, kurp vēlamies, un ceļot, kā vēlamies.

14. Tiesības meklēt drošu dzīvesvietu.

Ja baidāmies no sliktas izturēšanās savā valstī, mums visiem ir tiesības bēgt uz citu valsti, lai būtu drošībā.

15. Tiesības uz pilsonību.

Mums visiem ir tiesības būt piederīgiem kādai valstij.

16. Laulība un ģimene.

Ikvienam pieaugušam cilvēkam ir tiesības apprecēties un veidot ģimeni, ja viņš to vēlas. Vīriešiem un sievietēm ir vienādas tiesības, kad viņi ir precējušies un kad ir šķirti.

17. Tiesības uz savām lietām.

Ikvienam drīkst piederēt lietas un ir tiesības dalīties ar tām. Nevienam nevajadzētu atņemt mūsu lietas bez pamatota iemesla.

18. Domas brīvība.

Mums visiem ir tiesības ticēt tam, kam gribam ticēt, piedalīties kādā reliģijā vai mainīt to, ja vēlamies.

19. Vārda brīvība.

Mums visiem ir tiesības pašiem izlemt, domāt, kas mums patīk, teikt to, ko domājam, un dalīties savās idejās ar citiem cilvēkiem.

20. Tiesības uz pulcēšanos.

Mums visiem ir tiesības tikties ar draugiem un mierīgi strādāt kopā, lai aizstāvētu savas tiesības. Neviena nevar mums likt pievienoties kādai grupai, ja to nevēlamies.

21. Tiesības uz demokrātiju.

Mums visiem ir tiesības piedalīties savas valsts pārvaldē. Katram pieaugušajam vajadzētu ļaut izvēlēties savas valsts vadītājus.

22. Sociālā drošība.

Mums visiem ir tiesības uz pieejamu mājokli, zālēm, izglītību un bērnu aprūpi, pietiekami daudz naudas iztikai un medicīniskajai palīdzībai, ja esam slimi vai veci.

23. Strādnieku tiesības.

Ikvienam pieaugušam cilvēkam ir tiesības veikt darbu, saņemt taisnīgu atalgojumu par savu darbu un iestāties arodbiedrībā.

24. Tiesības spēlēties.

Mums visiem ir tiesības atpūsties no darba un relaksēties.

25. Pārtika un pajumte visiem.

Mums visiem ir tiesības uz labu dzīvi. Mātēm un bērniem, veciem cilvēkiem, bezdarbniekiem un invalīdiem, kā arī visiem citiem cilvēkiem ir tiesības uz aprūpi.

26. Tiesības uz izglītību.

Izglītība pienākas visiem. Pamatskolai jābūt bezmaksas. Mums jāiegūst zināšanas par Apvienoto Nāciju Organizāciju un to, kā sadzīvot ar citiem. Mūsu vecāki var izvēlēties, ko mums mācīties.

27. Autortiesības.

Autortiesības ir īpašs likums, kas aizsargā autora mākslas darbus un rakstīto; citi nedrīkst izgatavot kopijas bez atļaujas. Mums visiem ir tiesības uz savu dzīvesveidu un mākslas, zinātnes un mācību sasniegumu baudīšanu.

28. Taisnīga un brīva pasaule.

Ir jābūt pareizai kārtībai, lai mēs visi varētu baudīt tiesības un brīvības gan savā valstī, gan visā pasaulē.

29. Atbildība.

Mums ir pienākums pret citiem cilvēkiem, un mums vajadzētu aizsargāt viņu tiesības un brīvības.

30. Nevienš nevar atņemt jūsu cilvēktiesības.

⁵ <https://www.youthforhumanrights.org/what-are-human-rights/universal-declaration-of-human-rights/articles-1-15.html>

CILVĒKTIESĪBAS UN VIDE IR SAVSTARPĒJI CIEŠI SAISTĪTAS.

Vides tiesības

“Cilvēktiesības un vide ir savstarpēji cieši saistītas; cilvēktiesības nevar tikt baudītas bez drošas, tīras un veselīgas vides, un ilgtspējīga vides pārvaldība nevar pastāvēt bez cilvēktiesību nodrošināšanas un ievērošanas. Šīs attiecības tiek arvien vairāk atzītas, tomēr paradoksālā kārtā arvien vairāk tiek pārkāptas vides tiesības. Vides tiesības veido materiālās tiesības (pamattiesības) un procesuālās tiesības (instrumenti, kas tiek izmantoti būtisku tiesību īstenošanai).”⁶

⁶ <https://www.unenvironment.org/explore-topics/environmental-rights-and-governance/what-we-do/advancing-environmental-rights/what-0>

Ikvienam ir šādas vides tiesības: :

Materiālās tiesības

- Uz drošu, tīru, veselīgu un ilgtspējīgu vidi.
- Uz aizsardzību pret diskrimināciju un vienlīdzīgu likuma aizsardzību attiecībā uz drošu, tīru, veselīgu un ilgtspējīgu vidi.
- Uz brīvību no draudiem, uzmācības, iebiedēšanas un vardarbības, strādājot ar cilvēktiesībām un vidi.
- Uz vārda brīvību un iespēju meklēt, saņemt un izplatīt informāciju un idejas, izmantojot jebkādas plašsaziņas līdzekļus un neatkarīgi no robežām.
- Uz biedrošanās un mierīgas pulcēšanās brīvību saistībā ar vides jautājumiem.
- Uz pašnoteikšanos; brīvi noteikt savu politisko statusu un brīvi īstenot savu ekonomisko, sociālo un kultūras attīstību.
- Uz pašu vajadzībās balstītu brīvu rīkošanos ar savām dabas bagātībām un resursiem bez aizspriedumiem pret jebkādam prasībām, kas izriet no starptautiskās ekonomiskās sadarbības, kas pamatota ar savstarpējā izdevīguma principu un starptautiskajām tiesībām. Nekādā gadījumā tautai nedrīkst atņemt tās iztikas līdzekļus.
- Uz netikšanu pakļautiem patvaļīgam arestam, aizturēšanai vai trimdai.
- Uz būšanu pasargātiem no patvaļīgas iejaukšanās jūsu privātumā, ģimenē vai mājās.

Procesuālās tiesības

- Meklēt, saņemt un izplatīt informāciju par vidi.
- Piedalīties publisku lēmumu pieņemšanā par vides jautājumiem.
- Uz vienlīdzīgu piekļuvi valsts dienestu pakalpojumiem savā valstī.
- Uz efektīviem tiesiskās aizsardzības līdzekļiem par šo tiesību pārkāpumiem.
- Apcietināšanas laikā tikt informētiem par aresta iemesliem un tikt nekavējoties informētiem par jebkādam apsūdzībām pret sevi.
- Pēc apcietināšanas nekavējoties tikt nogādātiem pie tiesneša vai citas amatpersonas, kura ar likumu ir pilnvarota īstenot tiesu varu, uz tiesas procesu saprātīgā termiņā vai atbrīvošanu. Nav jābūt vispārējam noteikumam, ka personas, kuras gaida tiesu, tiek aizturētas apcietinājumā, bet par atbrīvošanu var tikt pieprasītas garantijas ierasties tiesā jebkurā citā tiesvedības procesa posmā un, ja rodas vajadzība, uz sprieduma izpildi.
- Uz kompensāciju pēc nelikumīgas apcietināšanas vai aizturēšanas.

Valstu pienākumi

Valstīm ir pienākums aizsargāt vides tiesības. Tas ietver iepriekš minēto tiesību nodrošināšanu, kā arī šādus pienākumus:

- Pieprasīt iepriekšēju politikas un projektu iespējamās ietekmes uz vidi un cilvēktiesībām izvērtējumu.
- Nodrošināt, ka tās ievēro savas saistības pret pamatiedzīvotājiem un tradicionālo kopienu locekļiem.
- Nodrošināt viņu vides standartu efektīvu piemērošanu attiecībā uz valsts un privātā sektora dalībniekiem.

Privātā sektora pienākumi

Uzņēmumiem ir pienākums ievērot vides tiesības. Tas nozīmē, ka tiem jāizvairās no citu cilvēktiesību pārkāpumiem un jārisina nelabvēlīgā ietekme uz cilvēktiesībām, ko tie izraisa. Tas ietver šādus pienākumus:

- Izstrādāt politiku, kas respektē vides tiesības.
- Veikt padziļinātas pārbaudes procesus, lai identificētu, novērstu, mazinātu un atskaitītos par to, kā tiek risināta to ietekme uz cilvēktiesībām.
- Izveidot procesus, kas ļautu novērst jebkādu nelabvēlīgu ietekmi uz cilvēktiesībām, ko tie izraisa vai veicina.

IAM iepazīšana

IAM ir turpinājums Tūkstošgades attīstības mērķiem (TAM), kuru uzdevums bija apmierināt pasaules nabadzīgāko valstu pamatvajadzības no 2000. līdz 2015. gadam. Tomēr, atšķirībā no TAM, IAM attiecas uz visām valstīm, jo nav iespējams nodrošināt taisnīgu, ilgtspējīgu nākotni, neņemot vērā visu cilvēku vajadzības, kā arī globālos dabas resursus un vidi.

IAM sakņojas šādos principos:

1) cilvēktiesību un vides tiesību aizsardzība un veicināšana, kurā pamatojas cieņas, miera un ilgtspējīgas attīstības iespējas;

2) vienlīdzība, jo nevienlīdzības mazināšana ir būtiska, lai aizsargātu un veicinātu cilvēktiesības, kā arī apkarotu diskrimināciju un atstumtību;

un 3) ilgtspējība, lai ilgtermiņa perspektīvā nodrošinātu starppaaudžu vienlīdzību, taisnīgumu un pasauli, kas būtu piemērota pašreizējām un nākamajām paaudzēm⁷.

Svarīgi, ka IAM tiek ievērots princips:

4) "nevienu neatstāt novārtā".

⁷ See <https://whc.unesco.org/en/sustainabledevelopment/>

IAM var apkopot kā piecus elementus: Cilvēki, Planēta, Labklājība, Miers un Partnerība. Pirmie trīs attiecas uz trim ilgtspējības dimensijām (sociālo, vides, ekonomisko), savukārt Miers un Partnerība dod iespēju ilgtspējības īstenošanai un atbalsta to.

Cilvēki: izbeigt nabadzību un badu visos to veidos un dimensijās un nodrošināt, ka visi cilvēki var īstenot savu potenciālu cieņpilnā un vienlīdzīgā veidā un veselīgā vidē.

Planēta: aizsargāt planētu no degradācijas, tostarp izmantojot ilgtspējīgu patēriņu un ražošanu, ilgtspējīgi pārvaldot dabas resursus un steidzami rīkojoties klimata pārmaiņu jomā, lai tādējādi varētu atbalstīt pašreizējo un nākamo paaudžu vajadzības.

Labklājība: nodrošināt, ka visi cilvēki var baudīt pārtikušu un piepildītu dzīvi un ekonomiskais, sociālais un tehnoloģiskais progress notiek saskaņā ar dabu.

Miers: veicināt mierīgu, taisnīgu un iekļaujošu sabiedrību veidošanos, kurās nav baiļu un vardarbības. Nevar būt ilgtspējīgas attīstības bez miera un miera - bez ilgtspējīgas attīstības.

Partnerība: mobilizēt līdzekļus, kas nepieciešami Dienaskārtības 2030 īstenošanai, izmantojot atjaunotu Globālo Partnerību ilgtspējīgai attīstībai, balstoties nostiprinātas globālās solidaritātes garā, īpaši pievēršoties nabadzīgāko un neaizsargātāko cilvēku vajadzībām, piedaloties visām valstīm, visām iesaistītajām pusēm un visiem cilvēkiem.

17 IAM ir izklāstīti turpmākajās lappusēs, parādot IAM Dienaskārtības apjomu un vērienīgumu.⁸ Lai gan ir vilinoši apsvērt Mērķus atsevišķi, tie jāņem vērā arī kopumā, lai nodrošinātu, ka darbība viena Mērķa sasniegšanai nenotiek uz citu rēķina. Muzejiem ir jāsniedz īpašs ieguldījums dažu IAM sasniegšanā, un galvenie ieguldījuma veidi ir detalizētāk aplūkoti turpmākajās sadaļās; tomēr muzejiem, muzeju darbiniekiem un muzeju tīkliem būtu jāapsver arī tas, kā tie var atbalstīt (nevis kavēt) visu Mērķu vispārējo sasniegšanu.

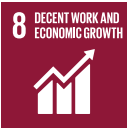

Var būt vilinoši mēģināt sadalīt Mērķus grupās ap „vidi”, „sabiedrību” un „ekonomiku” (balstoties uz trim ilgtspējības dimensijām), taču tas ir ļoti nevēlami un praksē nedarbojas: visas trīs ilgtspējības dimensijas jāņem vērā attiecībā uz katru no Mērķiem, un daudzi Mērķi aptver divas vai vairāk ilgtspējības dimensijas.

Ir arī vērts atzīmēt, ka Mērķi ir jāizprot pēc pilnā nosaukuma, nevis pēc īsā nosaukuma, kas redzams uz katra Mērķa ierastajām ikonām. Piemēram, īsais nosaukums “Novērsts bads” pilnībā neatspoguļo 2. Mērķi - “Izskaust badu, panākt pārtikas nodrošinājumu un uzlabotu uzturu, veicināt ilgtspējīgu lauksaimniecību”, kas ietver sociālus, ekonomiskus un vides apsvērumus.

Mērķi un apakšmērķi, bez šaubām, nav perfekti, taču tie ir nozīmīgs solis uz priekšu, atbalstot sadarbību, kas vērsta uz pozitīvu sociālo un vides rezultātu. IAM ir vislabākais ilgtspējības sasniegšanas plāns valstīm un nozarēm. Mērķu sasniegšana sabiedrībai un videi būtu ārkārtīgi pozitīva pārmaiņa. IAM ir jau guvuši lielu atsaucību daudzu valstu valdībās un nozarēs, un tie līdz 2030. gadam palīdzēs veidot politiku, stratēģiju, finansējumu un darbību plašā sektoru klāstā. IAM ir ļoti svarīgi arī muzejiem un kultūras nozarei plašākā nozīmē. Jo vairāk cilvēku, organizāciju un tīklu tiem pievienosies, jo vairāk tiks sasniegts.

⁸ Adaptēts no http://ap-unsdsn.org/wp-content/uploads/University-SDG-Guide_web.pdf (Annex A)

	Ilgtspējīgas attīstības mērķi	Apraksts/galvenie izaicinājumi
	IAM 1: Visur izskaust nabadzību visās tās izpausmēs.	Paplašināt atbalstu nabadzīgajiem un novērst nabadzības pamatcēloņus. Attīstības valstīm būs nepieciešams īpašs atbalsts.
	IAM 2: Izskaust badu, panākt pārtikas nodrošinājumu un uzlabotu uzturu, veicināt ilgtspējīgu lauksaimniecību.	Nodrošināt, lai ikvienam būtu regulāri pieejama droša, uzturvielām bagāta pārtika un veselīgs uzturs; lai lauksaimniecība būtu noturīga un darbotos saskaņā ar dabu.
	IAM 3: Nodrošināt veselīgu dzīvi un sekmēt labklājību jebkura vecuma cilvēkiem.	Nodrošināt vispārēju piekļuvi seksuālās un reprodūktīvās veselības pakalpojumiem, novērst infekcijas slimības un risināt sabiedrības veselības problēmas.
	IAM 4: Nodrošināt iekļaujošu un kvalitatīvu izglītību un veicināt mūžizglītības iespējas.	Ikvienam ir kvalitatīva izglītība, kas ļauj pilnvērtīgi piedalīties sabiedrībā, sasniegt savu potenciālu un dzīvot harmonijā ar citiem cilvēkiem un dabu.
	IAM 5: Panākt dzimumu līdztiesību un iespējināt visas sievietes un meitenes.	Novērst visu veidu seksuālo diskrimināciju, vardarbību un kaitīgu praksi pret sievietēm un meitenēm, kā arī aizstāvēt seksuālo un reprodūktīvo veselību un tiesības, lai viņas varētu pilnvērtīgi piedalīties sabiedriskajā, ekonomiskajā un politiskajā dzīvē..
	IAM 6: Nodrošināt ūdens un sanitārijas pieejamību visiem un ilgtspējīgu pārvaldību.	Nodrošināt ikvienam uzticamu, drošu ūdensapgādi un labas kvalitātes sanitāriju, kas tiek pārvaldīta saskaņā ar klimata pārmaiņām un ūdens pieprasījumu.

Ilgspējīgas attīstības mērķi	Apraksts/galvenie izaicinājumi
 <p>7 AFFORDABLE AND CLEAN ENERGY</p>	<p>IAM 7: Nodrošināt visiem piekļuvi uzticamai, ilgtspējīgai un mūsdienīgai enerģijai par pieejamu cenu.</p> <p>Nodrošināt ikvienam piekļuvi elektrībai, tīrai degvielai un tehnoloģijām ēdiena pagatavošanai un visur palielināt atjaunojamās enerģijas izmantošanu.</p>
 <p>8 DECENT WORK AND ECONOMIC GROWTH</p>	<p>IAM 8: Veicināt noturīgu, iekļaujošu un ilgtspējīgu ekonomikas izaugsmi, pilnīgu un produktīvu nodarbinātību, kā arī cilvēka cienīgu darbu visiem.</p> <p>Aizsargāt darbinieku tiesības un veicināt drošu darba vidi visiem darbiniekiem, īpaši tiem, kuriem ir nepastāvīgas darba attiecības. Atbalstīt tādu ekonomisko attīstību, kurā visi gūst labumu un kura darbojas saskaņā ar dabu.</p>
 <p>9 INDUSTRY, INNOVATION AND INFRASTRUCTURE</p>	<p>IAM 9: Veidot noturīgu infrastruktūru, veicināt iekļaujošu un ilgtspējīgu industrializāciju un sekmēt inovācijas.</p> <p>Attīstīt kvalitatīvu, ilgtspējīgu un izturīgu infrastruktūru. Veicināt inovācijas un pētniecību, kas kalpos ilgtspējīgai attīstībai.</p>
 <p>10 REDUCED INEQUALITIES</p>	<p>IAM 10: Samazināt nevienlīdzību starp valstīm un valstu iekšienē.</p> <p>Samazināt ienākumu un iespēju nevienlīdzību starp valstīm un to iekšienē, kas saistīta ar dzimumu, vecumu, invaliditāti, etnisko piederību vai citām kopīgām īpašībām.</p>
 <p>11 SUSTAINABLE CITIES AND COMMUNITIES</p>	<p>IAM 11: Padarīt pilsētas un apdzīvotas vietas iekļaujošas, drošas, pielāgoties spējīgas un ilgtspējīgas.</p> <p>Attīstīt pilsētas, ciemus un kopienas, kas ir ilgtspējīgas kā vietas, kur cilvēki un kopienas var dzīvot un strādāt harmonijā ar dabu strauju sociālo pārmaiņu un mainīga klimata apstākļos.</p>
 <p>12 RESPONSIBLE CONSUMPTION AND PRODUCTION</p>	<p>IAM 12: Nodrošināt ilgtspējīgus patēriņa paradumus un ražošanas modeļus.</p> <p>Šis Mērķis ir svarīgs, lai sasniegtu plašu citu Mērķu loku, aptverot izaicinājumu ražot un patērēt mazāk, veicinot atkārtotu izmantošanu un atkritumu samazināšanu, samazinot piesārņojumu un ilgtspējīgi izmantojot dabas resursus.</p>

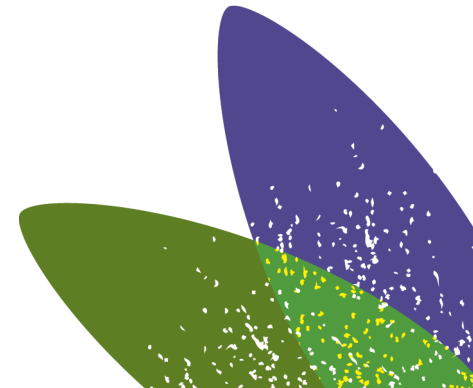
Ilgtspējīgas attīstības mērķi	Apraksts/galvenie izaicinājumi
 <p>13 CLIMATE ACTION</p>	<p>IAM 13: Veikt steidzamus pasākumus, lai cīnītos pret klimata pārmaiņām un to ietekmi.</p> <p>Šim mērķim būs nepieciešama gan 1) klimata pārmaiņu apkarošanas pasākumu iekļaušana valsts plānošanā, stratēģijās un politikā, gan 2) lielāka sabiedrības informētība un izglītošana par klimata ietekmes mazināšanu un veidu, kā sadzīvot ar klimata ietekmi.</p>
 <p>14 LIFE BELOW WATER</p>	<p>IAM 14: Saglabāt un ilgtspējīgi izmantot okeānus, jūras un to resursus, lai nodrošinātu ilgtspējīgu attīstību.</p> <p>Uzlabot zinātniskos pētījumus un mazināt cilvēku darbības ietekmi uz okeāniem un jūras dzīvi.</p>
 <p>15 LIFE ON LAND</p>	<p>IAM 15: Aizsargāt, atjaunot un veicināt sauszemes ekosistēmu ilgtspējīgu izmantošanu, ilgtspējīgi apsaimniekot mežus, apkarot tuksnešu izplešanos un novērst zemes degradāciju, veicināt tās atjaunošanu un apstādināt bioloģiskās daudzveidības izzušanu.</p> <p>Ilgtspējīgi apsaimniekot sauszemes biotopus un dabas resursus, piemēram, mežus; atjaunot bojātās ainavas un apturēt tuksnešu izplešanos. Aizsargāt bioloģisko daudzveidību un ekosistēmas.</p>
 <p>16 PEACE, JUSTICE AND STRONG INSTITUTIONS</p>	<p>IAM 16: Veicināt miermīlīgu un iekļaujošu sabiedrību ilgtspējīgai attīstībai, nodrošināt taisnīgas tiesas pieejamību visiem un izveidot efektīvas, atbildīgas un iekļaujošas institūcijas visos līmeņos.</p> <p>Ikvienam nodrošināt piekļuvi justīcijai un informācijai. Šī un citu mērķu sasniegšanai ir nepieciešamas pārredzamas un atbildīgas institūcijas.</p>
 <p>17 PARTNERSHIPS FOR THE GOALS</p>	<p>IAM 17: Stiprināt globālās partnerības īstenošanas līdzekļus un atjaunot globālo partnerību ilgtspējīgai attīstībai.</p> <p>Partnerība kopienu, nozaru un valstu iekšienē un starp tām ir būtiska, lai sasniegtu IAM.</p>

Kā IAM ir attiecināmi uz muzejiem?

2015. gadā UNESCO izstrādāja ļoti noderīgu leteikumu par Muzeju kolekciju, to daudzveidības un lomas sabiedrībā aizsardzību un veicināšanu.⁹

Tajā tika uzsvērtā ciešā saikne starp muzejiem un ilgtspējīgu attīstību:

⁹ <https://unesdoc.unesco.org/ark:/48223/pf0000246331>

“**K**ultūras un dabas daudzveidības aizsardzība un veicināšana ir galvenie 21. gadsimta izaicinājumi. Šajā ziņā muzeji un to kolekcijas ir galvenais līdzeklis, ar kuru tiek aizsargātas materiālās un nemateriālās dabas un cilvēku kultūru liecības. Muzejiem kā kultūras pārneses, starpkultūru dialoga, mācīšanās, diskusiju un apmācības telpām ir liela nozīme arī izglītībā (formālajā, neformālajā un mūžizglītībā), sociālajā kohēzijā un ilgtspējīgā attīstībā.

Muzejiem piemīt liels potenciāls palielināt sabiedrības izpratni par kultūras un dabas mantojuma vērtību un visu iedzīvotāju atbildību sniegt ieguldījumu to aprūpē un pārmantošanā. Muzeji atbalsta arī ekonomikas attīstību, īpaši izmantojot kultūras un radošās industrijas un tūrismu. Šis ieteikums vērš dalībvalstu uzmanību uz muzeju un to kolekciju aizsardzības un veicināšanas nozīmīgumu, lai tie būtu partneri ilgtspējīgā attīstībā, saglabājot un aizsargājot kultūras mantojumu, sargājot un veicinot kultūras daudzveidību, popularizējot zinātnes atziņas, pilnveidojot izglītības politiku, mūžizglītību un sociālo kohēziju un attīstot radošās industrijas un tūrisma ekonomiku.”

Starptautiskā Muzeju padome atbalsta ilgtspējību un ilgtspējīgu attīstību savos pamatprincipos, piemēram, “kultūras un dabas pasaules aizsardzība ir indivīdu, kopienu un valdību, reģionālu un nacionālu, morāls pienākums... Kopš tās dibināšanas 1946. gadā SMP ir bijusi kultūras un dabas mantojuma aizsardzības priekšgalā un joprojām ir vadošā pozīcijā šajā jomā pasaulē, kura ir būtami nestabila un ekonomiskas, sociālas, kultūras, izglītības un veselības nevienlīdzības sašķelta.”¹⁰

Starptautiskās Muzeju padomes Ētikas kodekss izklāsta muzeju pienākumus un lomu sabiedrībā.¹¹ Kaut arī atbalsts ilgtspējībai un ilgtspējīgai attīstībai Kodeksā nav skaidri noteikts, tas ir netieši iekļauts viscaur tekstā, norādot, ka muzeji ir uz kolekcijām balstītas institūcijas, kas kalpo sabiedrībai. Arvien biežāk SMP atzīst svarīgākās lomas, kuras tai un tās dalībniekiem ir jāuzņemas ilgtspējīgas nākotnes nodrošināšanā. 2018. gadā SMP izveidoja Ilgtspējības darba grupu, lai palīdzētu uzlabot SMP ieguldījumu ilgtspējībā un ilgtspējīgā attīstībā. SMP atzīmēja: “Muzeji piedāvā jau esošu globālo infrastruktūru. Tiem ir unikālas iespējas veicināt kolektīvo darbību, veidojot tīklus, palielinot sabiedrības informētību un atbalstot pētniecību un zināšanu radīšanu. Tie var uzlabot ilgtspējību un izglītību klimata

pārmaiņu jomā, sadarbojoties un stiprinot kopienas spējas, lai panāktu pārmaiņas, kas nodrošinātu apdzīvojamu planētu, sociālo taisnīgumu un taisnīgu ekonomisko apmaiņu ilgtermiņā.”¹²

ESAO un SMP ir paudušas, ka “šodien muzejiem ir izšķiroša loma mūsdienu sabiedrības problēmu risināšanā, pašreizējo notikumu un tendenču izsekošanā un reaģēšanā uz tām, risinot daudzveidīgas un izaicinošas problēmjas, piemēram, globalizāciju, migrāciju, polarizāciju, nevienlīdzību, populismu, dzimumu nevienlīdzību, novecojošas sabiedrības, dekolonizāciju un klimata pārmaiņas. Tās ir platformas, kurās var piemērot atjaunoto taisnīgumu, starpkultūru un paaudžu dialogu un kultūras diplomātijas principus.”¹³

¹⁰ http://icom.museum/wp-content/uploads/2018/06/ICOM_STRATEGIC_PLAN_2016-2022_ENG.pdf

¹¹ <https://icom.museum/wp-content/uploads/2018/07/ICOM-code-En-web.pdf>

¹² <https://icom.museum/en/news/icom-establishes-new-working-group-on-sustainability/>

¹³ <https://icom.museum/wp-content/uploads/2018/12/OECD-ICOM-GUIDE-MUSEUMS-AND-CITIES.pdf>, p.12

Piemērs: muzeji un klimata jomas stiprināšana

Pilsoniskā līdzdalība, izglītība, pētniecība un sabiedrības līdzdalība jau ir iekļauta plašā kopainu programmu un iniciatīvu klāstā. Piemēram, izglītība, apmācības, sabiedrības informētība, sabiedrības līdzdalība, piekļuve informācijai un starptautiskā sadarbība ir konkrēti minētas Apvienoto Nāciju Organizācijas Vispārējā konvencijā par klimata pārmaiņām (1992) un Parīzes nolīgumā (2015).¹⁴ Steidzama rīcība klimata jomā ir 13. IAM uzmanības centrā, un klimata pārmaiņas vairāk vai mazāk tieši attiecas uz visiem 17 IAM. Muzeji ir konkrēti minēti Parīzes nolīguma Darba plānā (par kuru vienojās valstis, kas parakstīja nolīgumu 2018. gadā), atzīstot muzeju nozīmīgo lomu “izglītības,

apmācību, sabiedrības informētības, sabiedrības līdzdalības un sabiedrības informācijas piekļuves uzlabošanā, lai veicinātu darbības saskaņā ar Parīzes nolīgumu.”¹⁵ Tomēr lielākā daļa muzeju par to nezina, tāpēc institūciju, nozares un sabiedrības spēju stiprināšana nav pilnībā notikusi. Mums jāatrod mehānismi, lai politiskos mērķus saistītu ar to īstenošanu, kā arī mehānismi, lai dalītos pieredzē, informētu par panākumiem un pastiprinātu vēstījumus un darbības, kas nodrošinās ilgtspējīgu nākotni. Saikne ar IAM var palīdzēt visu veidu muzejiem izprast un atbalstīt ilgtspējīgu attīstību, kā arī sadarboties partnerībā ar citām nozarēm un sabiedrību. Šis ceļvedis ir paredzēts, lai tas izdotos viegli.

¹⁴ https://unfccc.int/sites/default/files/action_for_climate_empowerment_guidelines.pdf, p.2-5.

¹⁵ https://unfccc.int/sites/default/files/resource/cp24_auv_L.3_edu.pdf

Kāpēc IAM ir vajadzīgi muzeji

IAM ir aicinājums visām sabiedrības jomām. Lai gūtu panākumus, tiem ir nepieciešama muzeju iesaiste, jo muzejiem ir unikāli resursi un svarīgi uzdevumi.

1. Muzeji glabā kultūras un dabas mantojumu kolekcijās un ar tām saistītās zināšanās. Tajās pamatojas visdažādākās mācību un pētniecības programmas, kas var atbalstīt IAM, kā arī kultūras un dabas mantojuma saglabāšanu ārpus muzejiem.

2. Muzeji sniedz formālas un neformālas mācīšanās iespējas ļoti lielam skaitam cilvēku, un jau tagad tiek piedāvātas daudzas programmas, kas atbilst IAM. Tās veicina daudzu cilvēku interesi, rūpes un spēju risināt ar IAM saistītus jautājumus. Muzejiem var būt izšķiroša loma, veicinot sabiedrības izglītošanu un līdzdalību IAM.

3. Muzeji spēj atbalstīt kultūras līdzdalību.

Dalība kultūrā palīdz nodrošināt iespēju visiem cilvēkiem ar jebkādām spējām un visu veidu izcelsmi pilnībā piedalīties sabiedrībā. Tā kā muzeji sniedz pakalpojumus cilvēkiem, tie var dot ieguldījumu daudzos IAM, nodrošinot, ka to pakalpojumi ir paredzēti un pieejami visiem sabiedrības slāņiem. Muzeji var tuvināt cilvēkus ar līdzīgu izcelsmi un interesēm, kā arī ar dažādu izcelsmi un interesēm, veicinot vienlīdzīgas, iecietīgas un taisnīgas sabiedrības veidošanos.

4. Muzejiem uzticas daudzi, un šī uzticība var palīdzēt sasniegt IAM Dienaskārtības mērķus. Muzeji var palīdzēt cilvēkiem iepazīt izaicinājumus, kas saistīti ar IAM, un veicināt godprātīgas, iecietīgas un taisnīgas sabiedrības veidošanos. Uzticība ļauj mums doties no zināmā uz nezināmo.

5. Muzeji var sniegt nozīmīgu ieguldījumu vietējā ekonomikā, jo īpaši nabadzīgos reģionos vai vietās, kur noteiktas cilvēku grupas ir atstumtas, palīdzot novērst sociālo un ekonomisko nevienlīdzību.

6. Muzeji veido būtisku ietekmi ar savu darbību un resursu izmantojumu;

tie var sniegt tiešu ieguldījumu IAM, īstenojot aktivitātes, kas saistītas ar personālu, finansēm un darbību, uzlabojot pozitīvo ietekmi un pastāvīgi samazinot negatīvo ietekmi.

7. Muzeji var piedalīties, sekmēt un uzsākt starpsektoru partnerības,

kā arī būt vadošā lomā IAM sasniegšanā. Muzejiem ir liela brīvība, un tie var izmantot šo brīvību, lai atbalstītu pozitīvu mijiedarbību starp dažādām ieinteresēto personu grupām un risinātu reālās pasaules (gan vietējās, gan globālās) problēmas. Daudzās sabiedrībās, iespējams, nevienam sektoram nav labākas iespējas to paveikt, palīdzot pārvarēt plaisu starp politiku/stratēģijām un cilvēku individuālo dzīves pieredzi, kā arī nodrošinot cilvēkiem iespēju iesaistīties tādu politiku un stratēģiju izstrādē, kas ietekmē viņu un citu dzīvi.

Kāpēc muzejiem ir vajadzīgi IAM

IAM ir globāls ietvars, kurā arvien vairāk iesaistās plaša nozaru spektra pārstāvji, īpaši finansēšanas aģentūras un valdības. Muzeji var gūt labumu no iesaistīšanās IAM. Saikne ar IAM muzejiem palīdzēs šādos veidos:

1. Veidot to programmas tā, lai cilvēkiem, kuri interesējas par sociālām un vides tēmām, piedāvātu izglītojošus un līdzdalību veicinošus pasākumus. Iesaistīšanās IAM palīdzēs muzejiem atbalstīt cilvēkus, kuri ir ieinteresēti jautājumos, kas saistīti ar godprātīgas, iecietīgas un taisnīgas sabiedrības, kā arī veselīgas un aizsargātas vides attīstību. Darbs, ņemot vērā IAM, palīdzēs muzejiem un sabiedrībai veidot saikni ar globālu pozitīvu pārmaiņu naratīvu, kas ir pielāgots un pasniegts atbilstoši vietējiem apstākļiem, dodot iespēju visu vecumu un spēju cilvēkiem piedalīties šajā pārmaiņu stāstā.

2. Izmantot to unikālos resursus, lai sasniegtu pozitīvus sociālos un vides rezultātus. Muzeji ir piepildīti ar apbrīnojamiem priekšmetiem un kolekcijām, kas atspoguļo kultūras un dabas bagātību un var rosināt pārdomas un attīstīt pagātnes, tagadnes un iespējamās nākotnes izpratni. Muzeji var izmantot savus unikālos resursus, piemēram, kolekcijas, ar kolekcijām saistītu informāciju un zināšanas, kā pamatu visdažādākajām programmām IAM atbalstam. To darot, šie resursi būtu labāk jāizprot, jānovērtē, jāattīsta un jāaizsargā, kā arī jāsniedz pozitīvs ieguldījums IAM.

3. Ieņemt nozīmīgu un atšķirīgu vietu vērienīgā globālā programmā. IAM mērķi tieši attiecas uz dažām muzeju galvenajām iezīmēm un rada nepārspējamu iespēju piedalīties programmā, kas nāks par labu cilvēkiem lokālā un globālā līmenī un palīdzēs aizsargāt dabisko vidi. IAM ir aicinājums, ko muzeji var viegli pieņemt un no kā tie gūs labumu, sniedzot savu īpašo ieguldījumu gan individuāli, gan kolektīvi.

4. Veidot partnerības un sadarbības. IAM Dienaskārtība nodrošina vienotu ietvaru, valodu un mērķus ieinteresētajām pusēm (visos līmeņos), lai tās apvienotos un darbotos kopīgo interešu labā. Tas ir īpaši svarīgi, veidojot saikni starp nozarēm, kas nepārzina cita citas darbu vai potenciālu. Tas muzejiem sniegs iespējas veidot jaunas sadarbības formas ar valdības, nozares, akadēmisko aprindu pārstāvjiem un sabiedrību, kā arī veidos sabiedrisku vērtību no jaunām partnerības formām. Tāpat vienotais ietvars var palīdzēt noteikt kopīgas intereses dažādās muzeju jomās, veicinot starpdisciplināras partnerības, sadarbību un inovācijas, lai sasniegtu IAM, kā arī palīdzot partneriem piekļūt finansēšanas iespējām un radīt tās.

5. Izveidot un parādīt ietekmi. Iesaistīšanās IAM var palīdzēt muzejiem radīt ietekmi, virzot to darbību uz ārēju reālas pasaules programmu vietējās un globālās labklājības atbalstam. IAM var palīdzēt muzejiem formulēt un parādīt savas darbības ietekmi uz plašu ieinteresēto personu loku, it īpaši citu nozaru pārstāvjiem, kuri arī izmanto IAM kā ietvaru. Piedalīšanās IAM palīdzēs muzejiem balstīties sabiedrības uzticībā un stiprināt to.

Kultūra un sociālās institūcijas IAM sasniegšanai

Pastāv vairāki ceļveži par kultūras lomu IAM Dienaskārtībā, tostarp:

- ‘Culture for the 2030 Agenda’ (UNESCO 2018)¹⁶
- ‘ICOMOS Action Plan: Cultural Heritage and Localizing the UN Sustainable Development Goals (SDGs)’ (ICOMOS, 2017)¹⁷
- ‘UNESCO moving forward the 2030 Agenda for Sustainable Development’ (UNESCO 2017)¹⁸
- ‘Culture in the Sustainable Development Goals (SDGs): A Guide for Local Action (United Cities and Local Governments, 2018)’¹⁹
- ‘Sport and the Sustainable Development Goals: an overview outlining the contribution of sport to the SDGs’ (UN Office on Sport for Development and Peace, 2018)²⁰
- ‘Tourism and the Sustainable Development Goals: Journey to 2030’ (UN World Tourism Organisation, 2017)²¹

¹⁶ <https://unesdoc.unesco.org/ark:/48223/pf0000264687>

¹⁷ https://www.icomos.org/images/DOCUMENTS/Secretariat/2017/ICOMOS_Action_Plan_Cult_Heritage_and_Localizing_SDGs_20170721.pdf

¹⁸ <https://en.unesco.org/creativity/sites/creativity/files/247785en.pdf>

¹⁹ <https://www.uclg.org/en/media/news/culture-sustainable-development-goals-sdgs-guide-local-action>

²⁰ https://www.un.org/sport/sites/www.un.org.sport/files/ckfiles/files/Sport_for_SDGs_finalversion9.pdf

²¹ <http://www2.unwto.org/publication/tourism-and-sustainable-development-goals-journey-2030>

Kā citi sektori izmanto IAM

Pastāv vadlīnijas IAM ieviešanai vairākās citās nozarēs, bet ne konkrēti muzejiem. Dažas no tām cieši sasaucas ar pašreizējo Ceļvedi, un tas atvieglos starpnozaru darbu un partnerību. Dažas no tām ir:

- ‘Getting started with the SDGs in Universities: A guide for universities, higher education institutions, and the academic sector’ (SDSN Australia/Pacific, 2017)²²
- ‘The SDG Compass: A guide for business action on the SDGs’ (Global Reporting Institute, United Nations Global Compact & World Business Council for Sustainable Development, 2015)²³
- ‘Getting started with the SDGs in Cities: A guide for stakeholders’ (Kanuri et al., SDSN, 2016)²⁴
- ‘Getting started with the SDGs: A guide for stakeholders’ (SDSN, 2015)²⁵

Tostarp pirmās, kas minētas šajā sarakstā, ir īpaši nozīmīgas muzejiem, un šajā Ceļvedī ir izmantota viena un tā pati pamatstruktūra, jo muzejiem un universitātēm kā uz zināšanās balstītām institūcijām ir daudz kopīga, daudzi muzeji ir saistīti ar universitātēm, un muzeji var izmantot un sekmēt pētījumus dažādiem mērķiem, lai atbalstītu IAM.

²² http://ap-unsdsn.org/wp-content/uploads/University-SDG-Guide_web.pdf

²³ <https://sdgcompass.org/>

²⁴ <http://unsdsn.org/wp-content/uploads/2016/07/9.1.8.-Cities-SDG-Guide.pdf>

²⁵ <http://unsdsn.org/wp-content/uploads/2015/12/151211-getting-started-guide-FINAL-PDF-.pdf>

Muzeju ieguldījums IAM

Muzejiem var būt izšķiroša loma IAM sasniegšanas atbalstīšanā, sadarbojoties savā starpā, ar ieinteresētajām pusēm un citām nozarēm. Muzeji jau tagad pozitīvi ietekmē daudzus IAM, taču tiem ir arī negatīva ietekme.

Individuāli un kopā muzeji veido lielu ietekmi, gan pozitīvu, gan negatīvu. Tā kā pasaulē ir apmēram 55 000 muzeju, to ietekme, iespējams, ir salīdzināma ar mazas (varbūt pat ne tik mazas) valsts ietekmi. Vai iedomājaties pārmaiņas pasaulē, ja visi muzeji būtu apņēmušies pastāvīgi uzlabot savu pozitīvo ietekmi un mazināt negatīvo ietekmi?

Lai īstenotu savu potenciālu, muzejiem, muzeju tīkliem un atsevišķiem muzeju darbiniekiem ir jāsaprot, kā viņi var dot ieguldījumu IAM sasniegšanā. IAM veido 17 mērķi un 169 apakšmērķi.²⁶ To ir pārāk daudz, lai atcerētos. Daži no mērķiem ir tiešāk saistīti ar muzejiem nekā citi. Piemēram, izglītības un pētniecības nozīme ir skaidri atzīta vairākos IAM, un muzejiem ir tieša loma to nodrošināšanā, īpaši cilvēkiem ārpus formālās izglītības programmām vai kā formālās izglītības papildinājumam. Arī kultūras un dabas mantojuma aizsardzība ir skaidri minēta IAM, tāpat kā līdzdalība sabiedrībā un kultūras dzīvē.

Tomēr muzeji var sniegt ieguldījumu IAM daudz plašāk un tie var atbalstīt IAM kopumā. Turpmākie seši soļi un septiņas galvenās aktivitātes tiek piedāvātas kā plāns, kam vajadzētu būt noderīgam lielākajai daļai muzeju, muzeju darbinieku, tīklu, finansētāju un citu ieinteresēto personu.

²⁶ Plašāk par IAM, apakšmērķiem un vispārēju informāciju skatīt <https://sustainabledevelopment.un.org/?menu=1300>

1. SOLIS

Izprotiet IAM kā integrētu 17 mērķu programmu, kas paredzēta cilvēkiem, planētai un labklājībai (trīs ilgtspējības dimensijām), kas tiecas pēc miera un tajā balstās, un ko nodrošina partnerības.

Būtiski ir saprast, ka IAM mērķis ir stiprināt un uzlabot cilvēktiesības un vides tiesības, kā arī panākt ilgtspējīgāku nākotni.

2. SOLIS

Apsveriet, kādu (-as) pozīciju (-as) jums vajadzētu ieņemt attiecībā pret vispārējo IAM Dienaskārtību, un kādai būtu jābūt jūsu lomai, lai sasniegtu IAM. Pozīcijas varētu būt šādas:

- Komunicēt jaunākos zinātnes sasniegumus un informāciju, kas saistīta ar IAM
- Nodrošināt publisku piekļuvi virknei resursu, kas saistīti ar IAM
- Iepazīstināt ar dažādiem viedokļiem par ilgtspējības jautājumiem un IAM
- Ļaut cilvēkiem iepazīt ilgtspējību un ilgtspējīgu attīstību kā saistītus kultūras, politikas, tehnoloģiju, ekonomikas un zinātnes jautājumus
- Sniegt informāciju par to, kā cilvēki varētu pielāgot savu dzīvesveidu un patēriņa izvēli, lai sasniegtu IAM
- Nodrošināt forumu personām, kopienām un organizācijām, kuras ir ieinteresētas ilgtspējībā, lai risinātu IAM

- Piedalīties tādu personu, kopienu un organizāciju sadarbības tīklos, kuras ir ieinteresētas piedalīties IAM sasniegšanā
- Veicināt kolektīvu rīcību IAM sasniegšanai
- Piedalīties ar IAM saistītos pētījumos
- Vadīt viedokli, lai veicinātu IAM sasniegšanu
- Pieņemt kritisku nostāju attiecībā uz ilgtspējības politiku un lēmumiem, kuri saistīti ar IAM
- Lobēt ilgtspējības jautājumus

Dažādiem muzejiem, muzeju un to darbinieku veidiem būs ērtāk izvēlēties atsevišķas šī saraksta pozīcijas. Tomēr ir vērts atcerēties: turpinot strādāt kā agrāk, nevarēs sasniegt pozitīvas pārmaiņas, un “ērts” ne vienmēr ir stāvoklis, kas ilgtermiņā palīdzēs muzejam vai pat atsevišķam muzeja darbiniekam. Jūs varētu pajautāt sadarbības partneriem, kādas lomas viņiem ir vajadzīgas vai ko viņi vēlas, lai jūs uzņemtos.²⁷

Pajautājiet, cik vērienīgam jābūt jūsu (un/vai jūsu iestādes) ieguldījumam IAM atbilstoši jūsu misijai un vērtībām: vai jums vajadzētu būt sekotājam vai līderim, lokāli vai globāli, un kādā lomā jums vajadzētu būt sadarbības tīklos?

Apsveriet ieguvumus jums/jūsu iestādei, ja atbalstīsiet IAM, un riskus, ja tos neatbalstīsiet. Atcerieties, ka IAM ir ielūgums, kura pieņemšanai nav nepieciešama atļauja, un tie ir paredzēti kā uzaicinājums iesaistīties visām nozarēm. Jums vienkārši ir jāgrib to darīt vai vismaz jāatzīst, cik tas ir svarīgi. Atcerieties, ka IAM nav paredzēti, lai attaisnotu to, kas jūs esat, bet ir paziņojums par nodomu radīt pārmaiņas pasaulē un pastāvīga apņemšanās uzlabot savu pozitīvo ietekmi un samazināt negatīvo.

²⁷ Iestāžu pozīciju saraksts ir pielāgots no Fionas Kameronas (Fiona Cameron) un kolēģu darba, kuri pētīja muzeju iespējamās lomas klimata pārmaiņu novēršanā. Skat., piem., Cameron, F. R. (2012). Agencies, climate change and the museum for a complex world. *Museum Management and Curatorship* 27(4): 317-39.

3. SOLIS

Apsveriet, kā jūs un jūsu muzejs (vai sadarbības tīkls, organizācija vai partnerība) šobrīd sniedz ieguldījumu katrā no Mērķiem gan pozitīvā, gan negatīvā ziņā, kā arī nosakiet, kuri IAM ir visciešāk saistīti ar jūsu muzeja vai jūsu darba jomu. Šie IAM ir jūsu galvenais ieguldījums IAM sasniegšanā, vienlaikus nodrošinot, ka, atbalstot šos IAM, jūs nekavējat sasniegt citus.

4. SOLIS

Turpmākās septiņas aktivitātes tiek ieteiktas kā ļoti ietekmīgs veids, kā muzeji var sniegt ieguldījumu IAM. Šis saraksts nav pilnīgs, bet tam vajadzētu attiekties uz lielāko daļu muzeju, ar muzejiem saistīto organizāciju un to partneru. Šis saraksts ir arī mērogojams, tāpēc tas attiecas uz personām, iestādēm, sadarbības tīkliem un cilvēkiem visos organizācijas līmeņos. Tāpat kā paši IAM, arī šīs septiņas aktivitātes būtu jāapsver kopumā, lai mēģinātu nodrošināt, ka aktivitāte vienā jomā negatīvi neietekmē citas aktivitātes.

Septiņas aktivitātes

1. Aizsargāt un saglabāt pasaules kultūras un dabas mantojumu gan muzejos, gan vispārīgi
2. Stiprināt un nodrošināt mācību iespējas, lai atbalstītu IAM
3. Veicināt līdzdalību kultūrā visiem
4. Atbalstīt ilgtspējīgu tūrismu
5. Atbalstīt uz IAM vērstu pētniecību
6. Virzīt iekšējo līderību, vadību un darbību, lai atbalstītu IAM
7. Virzīt ārējo līderību, sadarbību un partnerības, lai atbalstītu IAM

Tās ir plašāk aplūkotas turpmāk tekstā. Septiņas galvenās aktivitātes ir izklāstītas atbilstoši IAM mērķiem šī bukleta beigās. Tie ir diezgan nepārprotami saistīti ar 56 IAM apakšmērķiem, kas ir 33% no visiem 169 apakšmērķiem.

5. SOLIS

Izstrādājiet rīcības plānu, lai veicinātu pozitīvu ieguldījumu IAM un samazinātu negatīvo ieguldījumu, pamatojoties uz septiņām iepriekš minētajām aktivitātēm, kas ļaus pārvarēt atšķirību starp to, “kur tagad esat” un “kur vēlaties nokļūt”. Iekļaujiet to savas organizācijas attīstības, uzraudzības un pārskatu ciklā un komunicējiet to gan iekšēji, gan ārēji.

6. SOLIS

Regulāri pārskatiet un atjaunojiet savu rīcības plānu un atkārtojiet šo sešu soļu procesu. Izbaudiet un sviniet to! Negaidiet, sāciet tūlīt, ja vēl neesat sākuši. Jūs esat vajadzīgi nākotnei.

1.

**Aizsargāt un saglabāt
pasaules kultūras un dabas
mantojumu gan muzejos,
gan vispārīgi**

1. Aizsargāt un saglabāt pasaules kultūras un dabas mantojumu gan muzejos, gan vispārīgi

Mantojums ir jebkas, kas tiek nodots no paaudzes paaudzē un ir cieši saistīts ar ilgtspējības jēdzienu.

Kultūras mantojumā parasti ietilpst artefakti, pieminekļi, ēkas un vietas, kuras cilvēkiem ietver dažādas vērtības (piem., simboliskas, vēsturiskas, mākslinieciskas, zinātniskas un/vai sociāli nozīmīgas). **Dabas mantojumā** parasti ietilpst augi, dzīvnieki, ekosistēmas, ģeoloģiskas struktūras un ainavas.

Dabas mantojums ir sastopams plašākā vidē, dabas rezervātos, zoodārzos, akvārijos un botāniskajos dārzos.

Nemateriālais kultūras mantojums tiek skaidrots 2003. gada UNESCO Konvencijā par Nemateriālā kultūras mantojuma saglabāšanu kā “paražas, spēles un mutvārdu izpausmes formas, zināšanas un prasmes, kā arī ar tiem saistīti instrumenti, priekšmeti, artefakti un kultūrtelpas, ko kopienas, grupas un dažos gadījumos – atsevišķi indivīdi atzīst par sava kultūras mantojuma daļu...”²⁸

²⁸ <https://ich.unesco.org/en/what-is-intangible-heritage-00003>

Kultūras un dabas mantojuma aizsardzība un saglabāšana ir pamats atsevišķam un skaidri noteiktam IAM mērķim, IAM 11.4. apakšmērķim “Nostiprināt centienus aizsargāt un saglabāt pasaules kultūras un dabas mantojumu”.

Muzejiem ir būtiska loma šī mērķa sasniegšanā

tāpat kā citām uz kolekcijām balstītām institūcijām, kultūras vietām, pieminekļiem un dabas mantojumam. Tomēr, tā kā atsevišķi muzeji (kā arī muzeju darbinieki un sadarbības tīkli) ir daļa no plašākiem muzeju, kultūras un mantojuma sektoriem, visiem muzejiem vajadzētu pārdomāt, kā tie atbalsta pasaules kultūras un dabas mantojumu caur to dažādajām aktivitātēm, lai nodrošinātu, ka muzeji netīšām nenodara kaitējumu mantojuma formām ārpus savas tiešās darbības jomas. Visiem muzejiem jāapsver, kā tie palīdz veidot noturību un pielāgošanās spējas mantojumam savās ēkās, plašākam kultūras un dabas mantojumam, kā arī kopienām vietējā un pasaules mērogā.

11.4. apakšmērķis ir cieši saistīts ar daudzu citu IAM sasniegšanu, jo muzeju kolekcijas kalpo par pamatu visdažādākajām aktivitātēm, īpaši mācībām (4.IAM), kā arī pētniecībai un inovācijām (9.IAM). Tie savukārt veicina citu IAM sasniegšanu. Piemēram, dabas vēstures

kolekcijas muzejos sniedz tiešu ieguldījumu 11.4. IAM, un caur 4. (izglītība) un 9.IAM (pētniecība un inovācijas) tie var sniegt tiešu ieguldījumu 2. (ilgtspējīga lauksaimniecība), 13. (klimate darība), 14. (dzīve ūdenī) un 15. IAM (dzīve uz zemes), nodrošinot dabas mantojuma aizsardzību un saglabāšanu dabas vidē. Muzeji var arī palīdzēt aizsargāt kultūras un dabas mantojumu, nodrošinot cilvēkiem iespēju izpausties, piedzīvot savas un citu kultūras izpausmes un dalīties ar tām (atbalstot 10. IAM, nevienlīdzības samazināšana).

Tāpat muzeji palīdz aizsargāt un saglabāt kolekcijas, un, efektīvi un ilgtspējīgi izmantojot savas kolekcijas izglītībai un pētniecībai, kā arī izstādēm, pasākumiem un citām to organizētajām programmām, veicina kultūras un dabas mantojuma aizsardzību un saglabāšanu plašākā nozīmē. Muzejiem ir svarīga loma konfliktu samazināšanā, un konfliktu laikā tie paši tiek apdraudēti. Tiem ir arī svarīga loma gan vēsturiskās, gan mūsdienu nelegālās izlaupīšanas apkarošanā, kā arī apdraudētu sugu nelegālas tirdzniecības novēršanā. Visas šīs darbības veicina IAM sasniegšanu.

2.

**Stiprināt un nodrošināt
mācību iespējas, lai
atbalstītu IAM**

2. Stiprināt un nodrošināt mācību iespējas, lai atbalstītu IAM

Izglītībai gan formālās izglītības, gan mūžizglītības ietvaros ir būtiska loma IAM sasniegšanā, un tā ir iekļauta IAM (plašāk aplūkots nākamajā lappusē).

“Izglītība ilgtspējīgai attīstībai” (IIA) ir plaši atzīts termiņš, kas “iespējina izglītojamos pieņemt informētus lēmumus un atbildīgi rīkoties, lai nodrošinātu vides integritāti, ekonomisko dzīvotspēju un taisnīgu sabiedrību pašreizējām un nākamajām paaudzēm, vienlaikus respektējot kultūru daudzveidību. Tai ir saikne ar mūžizglītību, un tā ir neatņemama kvalitatīvas izglītības sastāvdaļa. IIA ir holistiska un pārveidojoša izglītība, kas ietver mācību saturu un rezultātus, pedagoģiju un mācību vidi. Tā sasniedz savu mērķi, pārveidojot sabiedrību.”²⁹ Izglītībai jāaptver visi kognitīvie/intelektuālie, attieksmju/vērtību un uzvedības/darbības aspekti. Nepietiek ar to, ka cilvēki zina par problēmām un izaicinājumiem: tie viņiem nedrīkst būt vienaldzīgi, un viņiem jābūt rosinātiem piedalīties to risināšanā.

²⁹ ‘Roadmap for Implementing the Global Action Programme on Education for Sustainable Development’ (UNESCO, 2014), <http://unesdoc.unesco.org/images/0023/002305/230514e.pdf>

IAM	IAM apakšmērķis
 <p data-bbox="300 329 657 409">IAM 4: Nodrošināt iekļaujošu un kvalitatīvu izglītību un veicināt mūžizglītības iespējas.</p>	<p data-bbox="815 258 1406 479">4.7 Līdz 2030. gadam nodrošināt, ka visi apmācāmie apgūst zināšanas un prasmes, kas vajadzīgas ilgtspējīgas attīstības veicināšanai, tostarp izglītojot par ilgtspējīgu attīstību un ilgtspējīgu dzīvesveidu, cilvēktiesībām, dzimumu līdztiesību, veicinot miera un nevardarbības kultūru, globālo pilsoniskumu un radot izpratni par kultūras daudzveidību un kultūras ieguldījumu ilgtspējīgā attīstībā.</p>
 <p data-bbox="300 546 751 600">IAM 12: Nodrošināt ilgtspējīgus patēriņa paradumus un ražošanas modeļus.</p>	<p data-bbox="815 533 1401 613">12.8. Līdz 2030. gadam nodrošināt, ka cilvēkiem visā pasaulē ir attiecīga informācija un izpratne par ilgtspējīgu attīstību un dzīvesveidu saskaņā ar dabu.</p>
 <p data-bbox="300 684 743 764">IAM 13: Veikt steidzamus pasākumus, lai cīnītos pret klimata pārmaiņām un to ietekmi.</p>	<p data-bbox="815 673 1453 779">13.3. Uzlabot izglītību, izpratnes veicināšanu un cilvēcisko un institucionālo spēju klimata pārmaiņu mazināšanas, pielāgošanās, ietekmes mazināšanas un agrīnās brīdināšanas jomās.</p>
 <p data-bbox="300 833 767 969">IAM 16: Veicināt miermīlīgu un iekļaujošu sabiedrību ilgtspējīgai attīstībai, nodrošināt taisnīgas tiesas pieejamību visiem un izveidot efektīvas, atbildīgas un iekļaujošas institūcijas visos līmeņos.</p>	<p data-bbox="815 818 1394 871">16.7. Nodrošināt elastīgu, iekļaujošu, iesaistošu un pārstāvēcisku lēmumu pieņemšanu visos līmeņos.</p> <p data-bbox="815 902 1449 983">16.10. Nodrošināt publisku piekļuvi informācijai un aizsargāt pamatbrīvības saskaņā ar valstu tiesību aktiem un starptautiskajiem nolīgumiem.</p>

IIA ir izšķiroša loma, risinot klimata pārmaiņas un to ietekmi, veidojot individuālās un kolektīvās spējas (zināšanas, attieksmi un rīcību), lai mazinātu personisko un kolektīvo ietekmi uz klimatu un pielāgotos klimata pārmaiņām.³⁰

Muzeji var iekļaut IIA visās savās izglītības programmās visiem vecumiem un spējām.

Divi īpaši noderīgi dokumenti, kas izklāsta IAM (zināšanu, attieksmju, prasmju un uzvedības jomās) un klimata pārmaiņu izglītības galvenos mācību uzdevumus, ir šie:

- “Izglītība ilgtspējīgai attīstībai: mācību mērķi” (UNESCO, 2017)³¹
- “Rīcība klimata uzlabošanai: pamatnostādnes” (UNFCCC, 2017)³²

Arī UNESCO katram IAM ir pieejams plašs resursu klāsts.³³

NEPIETIEK AR TO,
KA CILVĒKI ZINA PAR
PROBLĒMĀM UN
IZAICINĀJUMIEM: TIE
VIŅIEM NEDRĪKST BŪT
VIĒNALDŽIGI, UN VIŅIEM
IR JĀBŪT ROSINĀTIEM
PIEDALĪTIES TO
RISINĀŠANĀ.

³⁰ ‘The Role of Climate Change in the Classroom’ (UNESCO, 2013), <http://unesdoc.unesco.org/images/0021/002197/219752e.pdf>

³¹ <https://unesdoc.unesco.org/ark:/48223/pf0000247444>

³² <https://unesdoc.unesco.org/ark:/48223/pf0000246435>

³³ <https://en.unesco.org/themes/education/sdgs/material>

3.

Veicināt līdzdalību kultūrā visiem

IKVIENAM IR TIESĪBAS
BRĪVI PIEDALĪTIES
KOPIENAS KULTŪRAS
DZĪVĒ

3. Veicināt līdzdalību kultūrā visiem

Kultūra ir ietverta Vispārējās cilvēktiesību deklarācijas 27. pantā: “Ikvienam cilvēkam ir tiesības brīvi piedalīties sabiedrības kultūras dzīvē, baudīt mākslu, darboties zinātnes progresa labā un izmantot tā sasniegumus” (izglītība arī ir cilvēktiesības, kas nostiprinātas VCD 26. pantā).

Tāpēc tiesības piedalīties kultūras pasākumos ir cilvēktiesības: aizstāvēt tiesības uz līdzdalību kultūrā nozīmē aizstāvēt cilvēktiesības, un liegt tiesības uz līdzdalību kultūrā nozīmē noliegt cilvēktiesības. Cilvēkiem jābūt tiesībām “zināt, saprast, apmeklēt, izmantot, uzturēt, attīstīt, kā arī apmainīties ar kultūras mantojumu un kultūras izpausmēm, un baudīt citu cilvēku kultūras mantojumu un kultūras izpausmes.”³⁴

³⁴ http://www.unesco.org/culture/culture-sector-knowledge-management-tools/10_Info%20Sheet_Right%20to%20Culture.pdf

Kaut arī kultūras pieejamību ir lielā mērā pārveidojis internets un pārmaiņas daudzos muzejos, tiesības uz kultūru arvien vairāk apdraud lielas ienākumu, sociālā statusa un iespēju nevienlīdzības rezultāts; migranta vai bēgļa stāvoklis (vai tā būtu bēgšana no politiska konflikta vai klimata pārmaiņu ietekmes); arī neiecietība un cenzūra. Strādāt, lai nodrošinātu, ka cilvēkiem neatkarīgi no viņu izcelsmes un spējām būtu iespēja iesaistīties kultūras daudzveidībā un tās izpausmēs, tostarp viņu pašu kultūrā un kopienā, ir būtiski pašu indivīdu dzīvē, kā arī tiecoties pēc mierpilnām kopienām un sabiedrībām.

“Veicināt līdzdalību kultūrā visiem” palīdz sasniegt daļu no IAM un IAM apakšmērķiem, piemēram, tas ir tieši saistīts ar IAM 10.2. apakšmērķi “Līdz 2030. gadam nodrošināt un veicināt visu iedzīvotāju sociālo, ekonomisko un politisko iekļaušanu neatkarīgi no vecuma, dzimuma, invaliditātes, rases, etniskās piederības, izcelsmes, reliģiskās pārliecības vai ekonomiskā vai cita statusa” un IAM 11.7. apakšmērķi “Līdz 2030. gadam nodrošināt drošu, iekļaujošu un pieejamu zaļo un sabiedrisko zonu vispārēju pieejamību, jo īpaši sievietēm un bērniem, veciem cilvēkiem un personām ar invaliditāti”.

Nodrošinot līdzdalību kultūras jomā visiem, ir iespējams palīdzēt mazināt nabadzību (1.IAM), uzlabot veselību un labklājību (3.IAM), veicināt dzimumu līdztiesību (5.IAM), veicināt ilgtspējīgas kopienas (11.IAM), atbalstīt taisnīgumu un piekļuvi informācijai visiem (16. IAM), kā arī atbalstīt IAM partnerības (17.IAM).

Muzejiem īpaši jāatbalsta visu veidu nelabvēlīgā situācijā esošās vai atstumtās grupas (vai jāņem vērā to īpašās vajadzības), lai nodrošinātu, ka tiek ievērots IAM princips “nevienu neatstāt novārtā”. Sniegsim dažus piemērus, kā IAM ir saistīti ar konkrētām cilvēku/tautu grupām:

- Invalīdi pēc definīcijas saskaras ar īpašiem izaicinājumiem saistībā ar ilgtspējīgu attīstību un IAM. Invaliditāte ir konkrēti minēta 4., 8., 10., 11. un 17. IAM apakšmērķos.³⁵ ANO Ekonomikas un sociālo lietu nodaļa (UN DESA) ir izveidojusi īpašu ceļvedi “Ziņojums par invaliditāti un attīstību: Ilgtspējīgas attīstības mērķu īstenošana personām ar invaliditāti, to labā un iesaistot tās”.³⁶
- LGBT cilvēki daudzās valstīs tiek pakļauti diskriminācijai ar diskriminējošiem likumiem, kā arī vardarbības draudiem, kā rezultātā viņu ienākumi ir zemāki un viņiem bieži ir slikta fiziskā un garīgā veselība, un tas neļauj viņiem pilnībā izmantot savu potenciālu.

Šīs diskriminācijas novēršana ir nepieciešama, lai cīnītos pret nabadzību kopumā un nodrošinātu, ka viņi netiek “atstāti novārtā”. *Stonewall International* ir izstrādājuši ceļvedi, kurā uzsvērti daži veidi, kā LGBT cilvēki ir nonākuši nelabvēlīgākā situācijā saistībā ar katra IAM tēmu un kā īpašas darbības IAM jomā var palīdzēt veicināt LGBT vienlīdzību un tiesības.³⁷

- Pirmiedzīvotāju tautām ir īpašas tiesības, kas izklāstītas ANO Deklarācijā par pirmiedzīvotāju tautu tiesībām (UNDRIP).³⁸ IAM ir cieši saistīti ar UNDRIP ietvertajām tiesībām.³⁹ Pirmiedzīvotāju tautas ir konkrēti minētas 1., 2., 4., 5., 10. un 16. IAM. Klimata pārmaiņas īpaši ietekmēs daudzas grupas (13.IAM); tām ir arī izšķiroša nozīme IAM sasniegšanā, jo daudzas grupas ir savas dabiskās vides pārvaldnieki, atbalstot ekosistēmas pakalpojumus, ilgtspējīgu dabas resursu izmantošanu, klimata pārmaiņu novēršanu un bioloģiskās daudzveidības saglabāšanu (attiecas uz 2., 4., 12., 13., 14. un 15. IAM).

³⁵ https://iddccconsortium.net/sites/default/files/resources-tools/files/2030_agenda_comprehensive_guide_for_persons_with_disabilities.pdf

³⁶ <https://www.un.org/development/desa/disabilities/wp-content/uploads/sites/15/2018/12/UN-Flagship-Report-Disability.pdf>

³⁷ <https://www.stonewall.org.uk/system/files/sdg-guide.pdf>

³⁸ https://www.un.org/development/desa/indigenouspeoples/wp-content/uploads/sites/19/2018/11/UNDRIP_E_web.pdf

³⁹ http://nav.indigenousnavigator.com/images/Documents/Tools/Navigator_UNDRIP-SDGs.pdf

4.

Atbalstīt ilgtspējīgu tūrismu

4. Atbalstīt ilgtspējīgu tūrismu

Ilgospējīgs tūrisms ir definēts kā “tūrisms, kas uzņemas pilnu atbildību par savu pašreizējo un turpmāko ekonomisko, sociālo un vides ietekmi, apmierinot apmeklētāju, nozares, vides un vietējo kopienu vajadzības.”⁴⁰

Labi pārvaldīts tūrisms var pozitīvi ietekmēt trīs ilgtspējības dimensijas, veicinot un aizsargājot dabisko vidi, nodrošinot darba vietas un ienākumus kopienām. Tomēr tūrismam var būt arī nopietna negatīva ietekme, īpaši - lidojumu radīto siltumnīcefekta gāzu emisiju dēļ, kas veicina klimata pārmaiņas, kā arī vietās, kur netiek ievērotas vietējo kopienu tiesības un cienīts to mantojums vai kur dabas mantojumu izmanto neilgtspējīgos veidos. Apvienoto Nāciju Organizācijas Pasaules tūrisma organizācija ir izstrādājusi noderīgu pārskatu par to, kā tūrisms veicina visu 17 IAM sasniegšanu un kā tūrismu var attīstīt, lai tas būtu ilgtspējīgāks.⁴¹

Daži tūrisma nozares pārstāvji ir sākuši lietot terminu “atbildīgs tūrisms”, lai to labāk saprastu visā nozarē. 2002. gada Keiptaunas Deklarācijā par atbildīgu tūrismu ir noteikts, ka atbildīgā tūrisma mērķi ir būt tādām tūrismam, kas:

- pēc iespējas samazina negatīvo ekonomisko, vides un sociālo ietekmi;
- rada lielākus ekonomiskus ieguvumus vietējiem iedzīvotājiem un uzlabo vietējo kopienu labklājību, uzlabo darba apstākļus un piekļūvi nozarei;
- iesaista vietējos iedzīvotājus lēmumos, kas ietekmē viņu dzīvi un dzīves iespējas;
- sniedz pozitīvu ieguldījumu dabas un kultūras mantojuma saglabāšanā, pasaules daudzveidības uzturēšanā;
- sniedz tūristiem patīkamāku pieredzi, izmantojot nozīmīgākus sakarus ar vietējiem iedzīvotājiem un labāk izprotot vietējos kultūras, sociālos un vides jautājumus;
- nodrošina piekļūvi cilvēkiem ar fiziskiem apgrūtinājumiem;
- ir kulturāli iejūtīgs, rada cieņu starp tūristiem un vietējiem iedzīvotājiem, kā arī vairo vietējo lepnumu un pārliecību.⁴²

Atbalstot ilgtspējīgu tūrismu, muzeji var radīt plašu ieguvumu klāstu sev, kopienām (vietējām un citām) un videi, kas kopumā atbalsta IAM.

“Atbalstīt ilgtspējīgu tūrismu” tieši veicina IAM 8.9. apakšmērķi “Līdz 2030. gadam izstrādāt un īstenot politikas, lai veicinātu ilgtspējīgu tūrismu, kas rada darbvietas un popularizē vietējo kultūru un ražojumus”. Atskaitīšanās metožu izveidošana, lai palielinātu tūrisma ieguldījumu IAM, ir iekļauta 12. IAM, un tūrisma ieguldījums jūras saglabāšanā salās un vismazāk attīstītajās valstīs ir iekļauts 14. IAM.

LABI PĀRVALDĪTS
TŪRISMS VAR ĻOTI
POZITĪVI IETEKMĒT
VISAS TRĪS ILGTSPĒJĪBAS
DIMENSIJAS.

⁴⁰ ‘Making Tourism More Sustainable’ (UNEP and UNWTO, 2005), p.11-12, <http://www.unep.fr/shared/publications/pdf/DTIx0592xPA-TourismPolicyEN.pdf>

⁴¹ See ‘Tourism and the Sustainable Development Goals’ (UN World Tourism Organisation, 2015), <https://www.e-unwto.org/doi/pdf/10.18111/9789284417254>

⁴² ‘Cape Town Declaration on Responsible Tourism’, <https://responsibletourismpartnership.org/cape-town-declaration-on-responsible-tourism/>

5.

**Atbalstīt uz IAM
vērstu pētniecību**

5. Atbalstīt uz IAM vērstu pētniecību

Pētniecība - tāpat kā kultūra un izglītība - lielā mērā ir daļa no Mērķu “kā”: tas ir viens no galvenajiem mērķu sasniegšanas līdzekļiem. Pētniecība, zināšanu radīšana un inovācija visās disciplīnās - eksaktajās zinātnēs, sociālajās un humanitārajās zinātnēs - ir būtiska visu IAM sasniegšanai.⁴³

Pētniecība un inovācijas ir 9. IAM “Veidot noturīgu infrastruktūru, veicināt iekļaujošu un ilgtspējīgu industrializāciju un sekmēt inovācijas” priekšmets.

Muzeju kolekcijas ir izkliedēta pētniecības un zināšanu infrastruktūra, kas tiek saglabāta un attīstīta ilgtermiņā un atbalsta plašu izglītības, pētniecības un inovāciju virzītu darbību klāstu (sk. arī “1. Aizsargāt un saglabāt pasaules kultūras un dabas mantojumu” iepriekš tekstā). Lai atbalstītu IAM, ir svarīgi nodrošināt, ka šī infrastruktūra tiek attīstīta, spējot apmierināt pašreizējo un nākamo pētnieku vajadzības.

Elastīga infrastruktūra ir 9.1. IAM priekšmets, un 9.4.IAM mērķis ir modernizēt infrastruktūru (kas ietvertu arī kolekciju telpas un aprīkojumu), lai samazinātu tās negatīvo ietekmi uz vidi, vairāk izmantotu atjaunojamo enerģiju un palielinātu energoefektivitāti, taču noturība būtu saistīta arī ar ilgtermiņa kolekciju kā pētniecības infrastruktūras izmantojamību.

⁴³Sk. ‘Getting started with the SDGs in Universities’ (SDSN Australia/Pacific, 2017), <http://ap-unsdsn.org/regional-initiatives/universities-sdgs/university-sdg-guide/>

Zinātne ir nepārprotami minēta vairākos mērķos, īpaši - 9.5.IAM: “Uzlabot zinātnisko pētniecību, pilnveidot rūpniecības nozaru tehnoloģiskās iespējas visās valstīs un jo īpaši attīstības valstīs, tostarp līdz 2030. gadam veicinot inovāciju un ievērojami palielinot pētniecības un attīstības jomā nodarbināto skaitu uz 1 miljonu cilvēku un valsts un privātos izdevumus pētniecībai un izstrādei”. 2. mērķis (2.A) pieprasa ieguldījumus “lauksaimniecības zinātniskajā pētniecībā”; veselīgas dzīves nodrošināšanai (3., 3.B mērķis) ir vajadzīga “vakcīnu un medikamentu zinātniskā izpēte un izstrāde”, un ilgtspējīga patēriņa un ražošanas modeļu izveidošana (12., 12.A mērķis) nozīmē atbalstu “jaunattīstības valstīm tō zinātniskās un tehnoloģiskās spējas stiprināšanā”.

14. mērķa (14.A) apakšmērķis ir “uzlabot zinātnisko pieredzi, attīstīt pētniecības spēju un pārnest jūras tehnoloģijas..”.

Muzejiem ir galvenā loma mantojuma zinātnes jomas atbalstīšanā, kuras mērķis ir uzlabot gan materiālā, gan nemateriālā kultūras mantojuma izpratni, aprūpi, izmantošanu un pārvaldību, lai tas varētu bagātināt cilvēku dzīvi gan šodien, gan nākotnē.⁴⁴

Mantojuma zinātne ir tieši saistīta ar 9.1, 9.4, 9.5. un 11.4.IAM, kā arī ar citiem Mērķiem un apakšmērķiem, kas attiecas uz kultūras un dabas mantojuma, izglītības un kultūras līdzdalības saglabāšanu visiem.

⁴⁴<https://www.iccrom.org/section/heritage-science>

Muzeji var atbalstīt uz IAM vērstu pētniecību dažādos veidos, izmantojot savas kolekcijas, praksi un darbību:

1. Tie var palīdzēt nodrošināt pētniekiem piekļuvi pētniecībai noderīgām kolekcijām, gan tradicionālām disciplīnām, gan jaunām pieejām, un palīdzēt komunicēt pētījumu rezultātus savām dažādajām auditorijām un sadarbības partneriem. Kolekcijas, kolekciju telpas un aprīkojums, kā arī piekļuve kolekciju informācijai ir jāattīsta, lai apmierinātu pašreizējo un nākotnes pētnieku vajadzības.

2. Tie var palīdzēt pētniekiem un politikas veidotājiem labāk saprast, kā sasniegt IAM, izmantojot humanitāro un sociālo zinātņu pētījumus, piemēram, kalpojot kā izmēģinājumu poligons, lai izzinātu, kā cilvēkus var iesaistīt politikas izstrādē un/vai sabiedriskās aktivitātēs, atbalstot IAM.

3. Tie var atbalstīt mantojuma zinātni, kas sekmē kultūras un dabas mantojuma aizsardzību, saglabāšanu un ilgtspējīgu izmantošanu muzejos.

4. Tie var palīdzēt attīstības valstīm efektīvi izmantot kolekcijas un kolekciju informāciju pētniecībai šo valstu labā, kā arī, lai aizsargātu un saglabātu kultūras un dabas mantojumu šajās valstīs.

5. Daži muzeji paši veiks pētījumus, un tie varētu būt virzīti uz IAM sasniegšanu vai izmantot IAM kā saziņas un atskaitīšanās sistēmu.

6.

**Virzīt iekšējo līderību,
vadību un darbību, lai
atbalstītu IAM**

6. Virzīt iekšējo līderību, vadību un darbību, lai atbalstītu IAM

Muzeji var tieši dot ieguldījumu IAM, pieņemot gan mazus, gan lielus lēmumus, un visos līmeņos.

Līderība, vadība un darbība šeit tiek aplūkotas kopā, lai uzsvērtu, cik svarīgi ir savienot muzeju vīzijas un misijas ar pašu muzeju kultūru un aktivitātēm.

Tas nodrošina skaidru muzeju un muzeju darbinieku identitātes, vērtību un darbības vienkāršošanu.

Muzeji ar savu darbību un procesu palīdzību var sniegt ļoti nozīmīgu ieguldījumu vairākos IAM, kas izklāstīti turpmākajās lappusēs.

Sniegsim dažus piemērus:

1. Līderības un vadības lēmumu pieņemšana (visos līmeņos), kas IAM piemēro pašai iestādei un personāla ikdienas darbam, kas atbalsta IAM un septiņas iepriekš minētās aktivitātes un - galu galā - uzlabo to cilvēku un vides tiesības, kurus ietekmē muzeji un to darbs.

2. Atbalsta sniegšana visa līmeņa personālam, lai tas ar savu darbu varētu dot tiešu un netiešu ieguldījumu IAM.

3. Efektīvi apmācību un pieņemšanas darbā procesi var palīdzēt sasniegt ilgtspējīgas attīstības mērķus nabadzības izskaušanas, vienlīdzības un nodarbinātības jomā.

4. Iepirkuma procesu virzība uz ilgtspējību, veicinot vietējo piegādātāju produktu izvēli, lai samazinātu atkritumu daudzumu un atbalstītu vietējo kultūru, izvēloties piegādātājus un produktus, kuriem ir mazāk negatīva un vairāk pozitīva sociālā un vides ietekme.

5. Ēku modernizācija (vai būvēšana), lai samazinātu nevajadzīgu enerģijas izšķiešanu, izmantotu ilgtspējīgus enerģijas avotus un sniegtu ieguldījumu klimata pārmaiņu jomā.

6. Efektīva politika, procedūras un atbalsts attiecībā uz personāla ceļojumiem, lai mazinātu negatīvo ietekmi uz vidi un sniegtu ieguldījumu klimata pārmaiņu jomā.

7. Efektīva politika, procedūras un atbalsts, lai pastāvīgi samazinātu visu veidu atkritumu apjomu.

8. Atbildības uzņemšanās par lēmumiem, kas atbalsta un kavē IAM, iekļaujot IAM atskaitīšanās un uzraudzības sistēmās.

9. Nepārtraukts darbs, lai nodrošinātu, ka tiek palielināts pozitīvais ieguldījums IAM un pastāvīgi samazināta negatīvā ietekme.

7.

**Virzīt ārējo līderību,
sadarbību un partnerības,
lai atbalstītu IAM**

7. Virzīt ārējo līderību, sadarbību un partnerības, lai atbalstītu IAM

Muzeji un muzeju darbinieki regulāri veido partnerības gan savā, gan citos sektoros. Tiem ir ļoti liela brīvība veidot savas partnerības un sadarbības, un tie var virzīt savu darbību uz tādu partnerību veidošanu, kas labāk atbalstītu IAM, sniedzot ieguldījumu ārkārtīgi plašā iniciatīvu klāstā.

Saskaņojot savu darbu ar potenciālajiem partneriem, tiks radītas jaunas iespējas, kas uzlabos sociālos un vides rezultātus un nāks par labu visiem partneriem, tostarp muzejiem. Efektīvas partnerības sniedz labākus rezultātus par individuāli sasniedzamajiem un rada jaunas, atsevišķi neiegūstamas iespējas.

Visiem muzejiem, muzeju darbiniekiem un sadarbības tīkliem būtu jāapsver, kā to darbs varētu papildināt savas nozares un citu nozaru darbu, lai radītu sabiedrisku vērtību IAM sasniegšanai. Muzeji, kuru kolekcijas ir no citām valstīm un kopienām, var tās izmantot, veidojot partnerības, kas savieno vietējo un globālo dimensiju IAM sasniegšanai. Muzeju politikas saskaņošana ar citu nozaru politiku var palīdzēt radīt iespējas paātrināt darbību IAM sasniegšanai. Tas palīdz sasniegt 17. Mērķi - "Partnerības mērķu sasniegšanai". Īpaši:

- IAM 17.14. "Uzlabot politikas saskaņotību ilgtspējīgai attīstībai."
- IAM 17.16. "Uzlabot globālo partnerību ilgtspējīgai attīstībai, to papildinot ar vairāku ieinteresēto personu partnerībām, kas piesaista zināšanas, pieredzi, tehnoloģiju un finanšu resursus un dalās ar tiem, lai atbalstītu ilgtspējīgas attīstības mērķu sasniegšanu visās valstīs un jo īpaši attīstības valstīs."
- IAM 17.17. "Veicināt un sekmēt efektīvas publiskā un privātā sektora un pilsoniskās sabiedrības partnerības, pamatojoties uz partnerību pieredzi un resursu nodrošināšanas stratēģijām."

ESAO (OECD) un SMP (ICOM) ir izstrādājuši ceļvedi par muzeju potenciālu vietējā attīstībā “Kultūra un vietējā attīstība: ietekmes palielināšana, ceļvedis vietējām pašvaldībām, kopienām un muzejiem”.⁴⁵ Lai gan šī rokasgrāmata nav veidota, balstoties uz IAM, tā ir ļoti noderīga, lai izpētītu saikni starp muzejiem un vietējās politikas izstrādi un īstenošanu.

Partnerības iniciatīva un ANO ESLP (UN DESA) ir izstrādājuši ļoti noderīgu rokasgrāmatu “Partnerattiecību ietekmes palielināšana uz IAM: praktisks ceļvedis partnerības vērtības radīšanai”. Šī rokasgrāmata sniedz noderīgus rīkus daudzveidīgu partnerību attīstīšanai un partnerību ietekmes palielināšanai pozitīvu sociālo un vides rezultātu jomā.⁴⁶

EFEKTĪVAS PARTNERĪBAS
SNIEDZ LABĀKUS
REZULTĀTUS PAR INDIVIDUĀLI
SASNIEDZAMAJIEM UN
RADA JAUNAS, ATSEVIŠKI
NEIEGŪSTAMAS IESPĒJĀS.

⁴⁵<https://icom.museum/wp-content/uploads/2018/12/OECD-ICOM-GUIDE-MUSEUMS-AND-CITIES.pdf>

⁴⁶ https://sustainabledevelopment.un.org/content/documents/2564Partnerships_for_the_SDGs_Maximising_Value_Guidebook_Final.pdf

Kā sniegt savu ieguldījumu

Ikvienam muzejam, ikvienam muzeja darbiniekam un ikvienam muzeju tīklam ir sava loma IAM sasniegšanā.

Ikvienam ir sava loma, palīdzot sasniegt IAM, un dažādām muzeju funkcijām ir jāveic atšķirīgi uzdevumi. Ja atgriežamies pie septiņu galveno ieteikto aktivitāšu saraksta, kuras muzejiem būtu jāveic IAM atbalstam:

1. Aizsargāt un saglabāt pasaules kultūras un dabas mantojumu gan muzejos, gan vispārīgi
2. Stiprināt un nodrošināt mācību iespējas, lai atbalstītu IAM
3. Veicināt līdzdalību kultūrā visiem
4. Atbalstīt ilgtspējīgu tūrismu
5. Atbalstīt uz IAM vērstu pētniecību
6. Virzīt iekšējo līderību, vadību un darbību, lai atbalstītu IAM
7. Virzīt ārējo līderību, sadarbību un partnerības, lai atbalstītu IAM

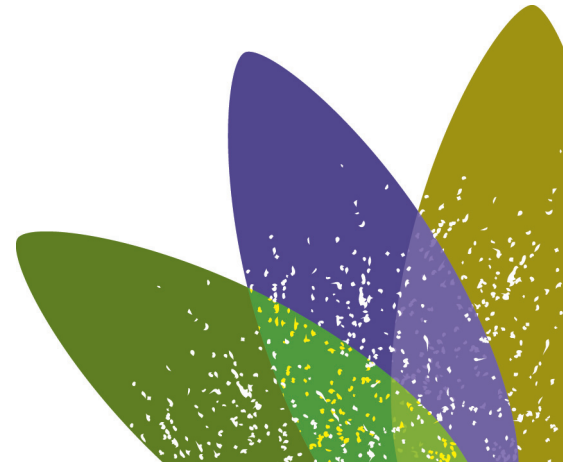
Muzeju darbinieki varētu sekmēt šīs septiņas galvenās aktivitātes šādos veidos (atzīmējot, ka šis saraksts nav pilnīgs un tam ir iespējamās alternatīvas):

Kuratori var vienkārši atbalstīt visas septiņas aktivitātes, piemēram, (1.) kopjot un veidojot kolekcijas IAM atbalstam un nodrošinot to pieejamību ilgtspējīgā veidā; (2.,3.) veidojot ar IAM saistītas izstādes un kolekcijas, kas atbalsta izglītību un kultūras līdzdalību visiem; (4.) atbalstot tūrismu, kas veicina IAM sasniegšanu, izmantojot izstādes un citas aktivitātes; (5.) atvieglojot kolekciju izmantošanu pētniecībai un padarot kolekcijas un kolekciju informāciju plaši pieejamu (īpaši tiešsaistē), lai atbalstītu IAM. (6.) Kuratori var nodrošināt, ka visa viņu darbība veicina ilgtspējību ar viņu izmantoto resursu un pieņemto lēmumu palīdzību, un (7.) viņi var veidot partnerības un sadarbību IAM atbalstam.

Restauratori var sniegt nozīmīgu ieguldījumu, (1.) rūpējoties par kolekcijām un padarot tās pieejamas, lai atbalstītu mācību iespējas un kultūras līdzdalību (2.,3.). Restauratori var atbalstīt pētniecību IAM sasniegšanai (5.) un var dot īpašu ieguldījumu, nodrošinot, ka ķīmiskās vielas un citi resursi, ko viņi izmanto restaurācijā, nekaitē dabiskajai videi (1.,6.).⁴⁷

Pedagogi un darbinieki, kas strādā tieši ar apmeklētājiem, var radīt cilvēkiem iespējas iepazīties ar nemateriālo kultūras mantojumu (1.) un piedalīties izglītības programmās, kas saistītas ar IAM (2.). Viņi var nodrošināt, ka programmas veicina kultūras līdzdalību visiem (3.). Pasākumi var palīdzēt veicināt ilgtspējīgu tūrisma (4.). Pedagogi var atbalstīt pētījumus, kuru mērķis ir veicināt izglītību ilgtspējīgai attīstībai, un aktivitātes, kas paātrina IAM sasniegšanu (5.).

⁴⁷ See, especially, Sustainability in Conservation for advice <https://www.sustainabilityinconservation.com/>

Līderi un vadītāji var atbalstīt visas septiņas aktivitātes ar lēmumiem, ko pieņem, nodrošinot finanšu un cilvēkresursus; ar lēmumiem attiecībā uz vīziju, misiju un darbības programmām (6.), kas atbalsta visas septiņas galvenās aktivitātes, kā arī partnerībās un projektos, kurus viņi atbalsta, ierosina, un kuros piedalās (7.).

Mārketinga komandām ir svarīga loma mācīšanās iespēju veicināšanā (2.), nodrošinot, ka tās veicina kultūras līdzdalību visiem (3.), atbalstot ilgtspējīgu tūrismu (4.), informējot plašāku sabiedrību par muzeju iekšējo un ārējo darbību IAM atbalstam, kā arī popularizējot IAM Dienaskārtību (6.,7.).

Finanšu un pārdošanas komandas atbalsta izglītību (2.), kultūras līdzdalību visiem (3.) un ilgtspējīgu tūrismu (4.) ar pakalpojumiem, ko tās sniedz, un produktiem, ko tās uzglabā un pārdod, nodrošinot, ka muzeji ir pieejami gan ekonomiskā, gan kultūras ziņā (3.). Tās var veidot ārējas partnerības ar piegādātājiem, atbalstot IAM (7.).

Apsaimniekošanas komandām ir svarīga loma negatīvas vides ietekmes samazināšanā un ilgtspējīgu enerģijas avotu izmantošanā, kā arī visa veida atkritumu apjoma samazināšanā (6.).

Nodrošinot, ka visas septiņas aktivitātes tiek īstenotas un attīstītas saskaņoti cita ar citu, būs vieglāk nodrošināt arī pašu muzeju ilgtspējīgu nākotni.

Svarīga loma ir arī tiem, kuru lēmumi ietekmē muzejus:

Muzeju sadarbības tīkliem un nozares atbalsta organizācijām

ir galvenā loma resursu nodrošināšanā, atbalstīšanā un komunikācijā par daudzveidīgo atbalstu, ko muzeji, muzeju darbinieki un muzeju tīkli sniedz IAM. Tie ietekmē politiskos lēmumus, kas nosaka muzeju finansējumu, politiskos sakarus un nākotni, un tie paši tieši nodrošina finansējumu. Tiem būtu jāatbalsta prasmju pilnveidošana un jānodrošina, lai būtu pieejams finansējums visu septiņu aktivitāšu un muzeju lomu atbalstam. Muzeju sadarbības tīkliem un nozares atbalsta organizācijām vajadzētu atbalstīt visu septiņu aktivitāšu nozīmi kā pamatu muzeju ieguldījumam ilgtspējīgā attīstībā. Tiem vajadzētu sekot līdzi notikumiem ārpus muzeju nozares un sekmēt savu pārstāvju un sadarbības tīklu piedalīšanos visaptverošās iniciatīvās, kas veicina IAM sasniegšanu. Tiem jāatbalsta muzeji, lai palielinātu to pozitīvo ietekmi un pastāvīgi samazinātu negatīvo ietekmi.

Muzeju finansētājiem un politikas veidotājiem

arī būtu jāatzīst visu septiņu aktivitāšu nozīmīgums kā pamats muzeju ieguldījumam IAM un jānodrošina, lai būtu pieejams atbilstošs finansējums un pavadošie politikas lēmumi, kas atbalstītu muzeju, muzeju darbinieku un muzeju tīklu pilnvērtīgu ieguldījumu IAM, strādājot savā nozarē un partnerībā ar citām nozarēm. Svarīgi ir arī nodrošināt, lai par aktivitātēm, kas atbalsta IAM, notiktu atskaitīšanās, tās tiktu atzītas un demonstrētas kā paraugs citiem, - tas palīdzēs uzlabot muzeju ieguldījumu IAM un sasniegt IAM kopumā.

Septiņas aktivitātes tiek detalizētāk aplūkotas turpmākajās lappusēs, parādot, kā tās veicina konkrētu IAM un IAM apakšmērķu sasniegšanu.

Galvenā aktivitāte	IAM	IAM apakšmērķis
<p>1. Aizsargāt un saglabāt pasaules kultūras un dabas mantojumu</p>	<p>IAM 2. Izskaust badu, panākt pārtikas nodrošinājumu un uzlabotu uzturu, veicināt ilgtspējīgu lauksaimniecību.</p>	<p>2.5. Līdz 2020. gadam saglabāt sēklu, kultivētu augu un lauksaimniecības dzīvnieku un mājdzīvnieku un ar tiem saistītu savvaļas sugu ģenētisko daudzveidību, tostarp pareizi pārvaldot un dažādojot sēklu un augu bankas valsts, reģionālā un starptautiskā līmenī, un veicināt piekļuvi ieguvumiem, ko sniedz ģenētisko resursu un ar tiem saistīto tradicionālo zināšanu izmantošana, un to taisnīgu un vienlīdzīgu koplietošanu, kā to paredz starptautiskā vienošanās.</p>
	<p>IAM 11. Padarīt pilsētas un apdzīvotas vietas iekļaujošas, drošas, pielāgoties spējīgas un ilgtspējīgas.</p>	<p>11.4. Nostiprināt centienus aizsargāt un nosargāt pasaules kultūras un dabas mantojumu.</p>
		<p>11.B Līdz 2020. gadam ievērojami palielināt to pilsētu un apdzīvotu vietu skaitu, kuras pieņem un īsteno integrētas politikas un plānus attiecībā uz iekļaušanu, resursefektivitāti, klimata pārmaiņu mazināšanu, pielāgošanos šādām pārmaiņām un noturību pret katastrofām, un, atbilstoši Sendai Katastrofu risku mazināšanas rīcības plānam 2015.-2030. gadam, attīstīt un īstenot vienotu katastrofu riska pārvaldību visos līmeņos.</p>
	<p>IAM 13. Veikt steidzamus pasākumus, lai cīnītos pret klimata pārmaiņām un to ietekmi.</p>	<p>13.1. Visās valstīs stiprināt noturību pret apdraudējumiem, kas saistīti ar klimatu un dabas katastrofām, un veicināt spēju pielāgoties tām.</p>

Galvenā aktivitāte	IAM	IAM apakšmērķis
<p>1. Aizsargāt un saglabāt pasaules kultūras un dabas mantojumu</p>	<p>IAM 14. Saglabāt un ilgtspējīgi izmantot okeānus, jūras un to resursus, lai nodrošinātu ilgtspējīgu attīstību.</p>	<p>14.1. Līdz 2025. gadam novērst un būtiski samazināt visu veidu jūras piesārņojumu, jo īpaši uz zemes veiktu darbību izraisītu piesārņojumu, tostarp jūras piegružojumu un uzturvielu piesārņojumu.</p>
		<p>14.2. Līdz 2020. gadam nodrošināt jūras un piekrastes ekosistēmu ilgtspējīgu pārvaldību un aizsardzību, lai izvairītos no būtiskas nevēlamas ietekmes, tostarp nostiprinot šādu ekosistēmu noturību, un veikt to atjaunošanas pasākumus, lai nodrošinātu okeānu tīrību un produktivitāti.</p>
	<p>IAM 15. Aizsargāt, atjaunot un veicināt sauszemes ekosistēmu ilgtspējīgu izmantošanu, ilgtspējīgi apsaimniekot mežus, apkarot tuksnešu izplešanos un novērst zemes degradāciju, veicināt tās atjaunošanu un apstādināt bioloģiskās daudzveidības izzušanu.</p>	<p>15.1. Līdz 2020. gadam nodrošināt sauszemes un iekšzemes saldūdens ekosistēmu un to pakalpojumu, jo īpaši mežu, mitrāju, kalnu un tuksnešu, saglabāšanu, atjaunošanu un ilgtspējīgu izmantošanu atbilstoši saistībām, ko uzliek starptautiskie nolīgumi.</p>
		<p>15.5. Veikt steidzamus un nozīmīgus pasākumus, lai mazinātu dabisko dzīvotņu degradāciju, apturētu bioloģiskās daudzveidības izzušanu un līdz 2020. gadam aizsargātu apdraudētas sugas un novērstu to iznīkšanu.</p>
		<p>15.7. Veikt steidzamus pasākumus, lai izbeigtu aizsargātu savvaļas augu un dzīvnieku sugu malumedniecību un nelikumīgu tirdzniecību, un vērsties pret nelikumīgu savvaļas dzīvnieku un augu izcelsmes produktu pieprasījumu un piedāvājumu.</p>

Galvenā aktivitāte	IAM	IAM apakšmērķis
<p>1. Aizsargāt un saglabāt pasaules kultūras un dabas mantojumu</p>	<p>IAM 15. Aizsargāt, atjaunot un veicināt sauszemes ekosistēmu ilgtspējīgu izmantošanu, ilgtspējīgi apsaimniekot mežus, apkarot tuksnešu izplešanos un novērst zemes degradāciju, veicināt tās atjaunošanu un apstādināt bioloģiskās daudzveidības izzušanu.</p>	<p>15.C Palielināt visā pasaulē atbalstu aizsargātu sugu malumniecības un nelikumīgas tirdzniecības apkarošanai, tostarp palielinot vietējās sabiedrības spēju izmantot ilgtspējīgas iztikas līdzekļu nodrošināšanas iespējas.</p>
	<p>IAM 16. Veicināt miermīlīgu un iekļaujošu sabiedrību ilgtspējīgai attīstībai, nodrošināt taisnīgas tiesas pieejamību visiem un izveidot efektīvas, atbildīgas un iekļaujošas institūcijas visos līmeņos.</p>	<p>16.4. Līdz 2030. gadam ievērojami samazināt finanšu un ieroču nelikumīgu apriti, nostiprināt nozagto aktīvu atgūšanu un atpakaļatdošanu un apkarot visu veidu organizēto noziedzību.</p>
	<p><i>Kā arī Mērķi un apakšmērķi atbilstoši katra muzeja tematikai un kontekstam.</i></p>	

Galvenā aktivitāte	IAM	IAM apakšmērķis
<p>2. Stiprināt un nodrošināt mācību iespējas, lai atbalstītu IAM</p>	<p>IAM 4. Nodrošināt iekļaujošu un kvalitatīvu izglītību un veicināt mūžizglītības iespējas.</p>	<p>4.7. Līdz 2030. gadam nodrošināt, ka visi apmācāmie apgūst zināšanas un prasmes, kas vajadzīgas ilgtspējīgas attīstības veicināšanai, tostarp izglītojot par ilgtspējīgu attīstību un ilgtspējīgu dzīvesveidu, cilvēktiesībām, dzimumu līdztiesību, veicinot miera un nevardarbības kultūru, globālo pilsoniskumu un radot izpratni par kultūras daudzveidību un kultūras ieguldījumu ilgtspējīgā attīstībā.</p>
	<p>IAM 12. Nodrošināt ilgtspējīgus patēriņa paradumus un ražošanas modeļus.</p>	<p>12.8. Līdz 2030. gadam nodrošināt, ka cilvēkiem visā pasaulē ir attiecīga informācija un izpratne par ilgtspējīgu attīstību un dzīvesveidu saskaņā ar dabu.</p>
	<p>IAM 13. Veikt steidzamus pasākumus, lai cīnītos pret klimata pārmaiņām un to ietekmi.</p>	<p>13.3. Uzlabot izglītību, izpratnes veicināšanu un cilvēcisko un institucionālo spēju klimata pārmaiņu mazināšanas, pielāgošanās, ietekmes mazināšanas un agrīnās brīdināšanas jomās.</p>
	<p>IAM 16. Veicināt miermīlīgu un iekļaujošu sabiedrību ilgtspējīgai attīstībai, nodrošināt taisnīgas tiesas pieejamību visiem un izveidot efektīvas, atbildīgas un iekļaujošas institūcijas visos līmeņos.</p>	<p>16.7. Nodrošināt elastīgu, iekļaujošu, iesaistošu un pārstāvniecisku lēmumu pieņemšanu visos līmeņos.</p>
		<p>16.10. Nodrošināt publisku piekļuvi informācijai un aizsargāt pamatbrīvības saskaņā ar valstu tiesību aktiem un starptautiskajiem nolīgumiem.</p>
<p><i>Kā arī Mērķi un apakšmērķi atbilstoši katra muzeja tematikai un kontekstam.</i></p>		

Galvenā aktivitāte	IAM	IAM apakšmērķis
<p>3. Veicināt līdzdalību kultūrā visiem</p>	<p>IAM 1. Visur izskaust nabadzību visās tās izpausmēs.</p>	<p>1.4. Līdz 2030. gadam nodrošināt, ka visiem vīriešiem un sievietēm, jo īpaši nabadzīgajiem un neaizsargātajiem iedzīvotājiem, ir vienlīdzīgas tiesības uz saimnieciskajiem resursiem, kā arī piekļuve pamatpakalpojumiem, īpašumtiesībām un kontrolei pār zemi un citu veidu īpašumu, mantojumu, dabas resursiem, attiecīgām jaunām tehnoloģijām un finanšu pakalpojumiem, tostarp mikrofinansējumam.</p>
	<p>IAM 3. Nodrošināt veselīgu dzīvi un sekmēt labklājību jebkura vecuma cilvēkiem.</p>	<p>3.4 Līdz 2030. gadam par vienu trešdaļu samazināt nelipīgu slimību izraisītu priekšlaicīgu mirstību, veicot profilakses un ārstēšanas pasākumus un uzlabojot garīgo veselību un labklājību.</p>
	<p>IAM 5. Panākt dzimumu līdztiesību un iespējināt visas sievietes un meitenes.</p>	<p>5.1. Visur izskaust visu veidu diskrimināciju pret visām sievietēm un meitenēm.</p>
	<p>IAM 10. Samazināt nevienlīdzību starp valstīm un valstu iekšienē.</p>	<p>10.2. Līdz 2030. gadam nodrošināt un veicināt visu iedzīvotāju sociālo, ekonomisko un politisko iekļaušanu neatkarīgi no vecuma, dzimuma, invaliditātes, rases, etniskās piederības, izcelsmes, reliģiskās pārliecības vai ekonomiskā vai cita statusa.</p>
	<p>IAM 11. Padarīt pilsētas un apdzīvotas vietas iekļaujošas, drošas, pielāgoties spējīgas un ilgtspējīgas.</p>	<p>11.7. Līdz 2030. gadam nodrošināt drošu, iekļaujošu un pieejamu zaļo un sabiedrisko zonu vispārēju pieejamību, jo īpaši sievietēm un bērniem, veciem cilvēkiem un personām ar invaliditāti.</p>

Galvenā aktivitāte	IAM	IAM apakšmērķis
<p>3. Veicināt līdzdalību kultūrā visiem</p>	<p>IAM 16. Veicināt miermīlīgu un iekļaujošu sabiedrību ilgtspējīgai attīstībai, nodrošināt taisnīgas tiesas pieejamību visiem un izveidot efektīvas, atbildīgas un iekļaujošas institūcijas visos līmeņos.</p>	<p>16.10. Nodrošināt publisku piekļuvi informācijai un aizsargāt pamatbrīvības saskaņā ar valstu tiesību aktiem un starptautiskajiem nolīgumiem.</p>
		<p>16.B Veicināt un ieviest nediskriminējošus tiesību aktus un politikas ilgtspējīgas attīstības jomā.</p>
	<p>IAM 17. Stiprināt globālās partnerības īstenošanas līdzekļus un atjaunot globālo partnerību ilgtspējīgai attīstībai.</p>	<p>17.17. Veicināt un sekmēt efektīvas publiskā un privātā sektora un pilsoniskās sabiedrības partnerības, pamatojoties uz partnerību pieredzi un resursu nodrošināšanas stratēģijām.</p>
<p><i>Kā arī Mērķi un apakšmērķi atbilstoši katra muzeja tematikai un kontekstam.</i></p>		

Galvenā aktivitāte	IAM	IAM apakšmērķis
<p>4. Atbalstīt ilgtspējīgu tūrismu</p>	<p>IAM 8. Veicināt noturīgu, iekļaujošu un ilgtspējīgu ekonomikas izaugsmi, pilnīgu un produktīvu nodarbinātību, kā arī cilvēka cienīgu darbu visiem.</p>	<p>8.9. Līdz 2030. gadam izstrādāt un īstenot politikas, lai veicinātu ilgtspējīgu tūrismu, kas rada darbavietas un popularizē vietējo kultūru un ražojumus.</p>
	<p>IAM 12. Nodrošināt ilgtspējīgus patēriņa paradumus un ražošanas modeļus.</p>	<p>12.B Izstrādāt un īstenot instrumentus, lai uzraudzītu ilgtspējīgas attīstības ietekmi uz ilgtspējīgu tūrismu, kas rada darbavietas un popularizē vietējo kultūru un ražojumus.</p>
	<p>IAM 14. Saglabāt un ilgtspējīgi izmantot okeānus, jūras un to resursus, lai nodrošinātu ilgtspējīgu attīstību.</p>	<p>14.7. Līdz 2030. gadam palielināt mazo salu jaunattīstības valstu un vismazāk attīstīto valstu ekonomisko ieguvumu no jūras resursu ilgtspējīgas izmantošanas, tostarp ilgtspējīgi pārvaldot zivsaimniecību, akvakultūru un tūrismu.</p>
	<p><i>Kā arī Mērķi un apakšmērķi atbilstoši katra muzeja tematikai un kontekstam.</i></p>	

Galvenā aktivitāte	IAM	IAM apakšmērķis
<p>5. Atbalstīt uz IAM vērstu pētniecību</p>	<p>IAM 2. Izskaust badu, panākt pārtikas nodrošinājumu un uzlabotu uzturu, veicināt ilgtspējīgu lauksaimniecību.</p>	<p>2.A Palielināt ieguldījumus – tostarp arī uzlabojot starptautisko sadarbību – lauku infrastruktūrā, lauksaimniecības zinātniskajā pētniecībā un paplašināšanās pakalpojumos, tehnoloģijas attīstībā un augu un lauksaimniecības dzīvnieku ģēnu bankās, lai uzlabotu lauksaimnieciskās ražošanas jaudu jaunattīstības valstīs un jo īpaši - vismazāk attīstītajās valstīs.</p>
	<p>IAM 9. Veidot noturīgu infrastruktūru, veicināt iekļaujošu un ilgtspējīgu industrializāciju un sekmēt inovācijas.</p>	<p>9.1. Attīstīt kvalitatīvu, uzticamu, ilgtspējīgu un noturīgu infrastruktūru, tostarp reģionālo un pārrobežu infrastruktūru, lai atbalstītu ekonomikas attīstību un iedzīvotāju labklājību, īpaši pievēršoties pieejamas un taisnīgas piekļuves nodrošināšanai visiem.</p>
		<p>9.4. Līdz 2030. gadam pilnveidot infrastruktūru un modernizēt rūpniecības nozares, lai tās kļūtu ilgtspējīgākas, palielinot resursu izmantošanas efektivitāti un plašāk izmantojot tīras un videi nekaitīgas tehnoloģijas un rūpnieciskos procesus, visām valstīm darbojoties to attiecīgo iespēju robežās.</p>
		<p>9.5. Uzlabot zinātnisko pētniecību, pilnveidot rūpniecības nozaru tehnoloģiskās iespējas visās valstīs un jo īpaši jaunattīstības valstīs, tostarp līdz 2030. gadam veicinot inovāciju un ievērojami palielinot pētniecības un attīstības jomā nodarbināto skaitu uz 1 miljonu cilvēku un valsts un privātos izdevumus pētniecībai un izstrādei.</p>

Kā septiņas ieteiktās galvenās aktivitātes sniedz ieguldījumu IAM

Galvenā aktivitāte	IAM	IAM apakšmērķis
<p>5. Atbalstīt uz IAM vērstu pētniecību</p>	<p>IAM 11. Padarīt pilsētas un apdzīvotas vietas iekļaujošas, drošas, pielāgoties spējīgas un ilgtspējīgas.</p>	<p>11.4. Nostiprināt centienus aizsargāt un nosargāt pasaules kultūras un dabas mantojumu.</p>
	<p>IAM 12. Nodrošināt ilgtspējīgus patēriņa paradumus un ražošanas modeļus.</p>	<p>12.A Atbalstīt jaunattīstības valstis to zinātniskās un tehnoloģiskās spējas stiprināšanā, lai pārorientētos uz ilgtspējīgākiem patēriņa un ražošanas modeļiem.</p>
	<p><i>Kā arī Mērķi un apakšmērķi atbilstoši katra muzeja tematikai un kontekstam.</i></p>	

Galvenā aktivitāte	IAM	IAM apakšmērķis
6. Virzīt iekšējo līderību, vadību un darbību, lai atbalstītu IAM		
Nodarbinātība	IAM 4. Nodrošināt iekļaujošu un kvalitatīvu izglītību un veicināt mūžizglītības iespējas.	4.4. Līdz 2030. gadam ievērojami palielināt to jauniešu un pieaugušo skaitu, kuriem ir nodarbinātībai, pienācīgas kvalitātes darba veikšanai un uzņēmējdarbībai piemērotas prasmes – tostarp tehniskās un profesionālās prasmes.
		4.5. Līdz 2030. gadam izskaust dzimumu atšķirības izglītībā un nodrošināt neaizsargātiem iedzīvotājiem, tostarp personām ar invaliditāti, pirmiedzīvotājiem un neaizsargātiem bērniem, vienlīdzīgu piekļuvi visiem izglītības un profesionālās apmācības līmeņiem.
Nodarbinātība	IAM 5. Panākt dzimumu līdztiesību un iespējnināt visas sievietes un meitenes.	5.1. Visur izskaust visu veidu diskrimināciju pret visām sievietēm un meitenēm.
		5.5. Nodrošināt sieviešu pilntiesīgu un efektīvu līdzdalību un vienlīdzīgas iespējas uzņemties līderību visos lēmumu pieņemšanas līmeņos politiskajā, saimnieciskajā un sabiedriskajā dzīvē.

Galvenā aktivitāte	IAM	IAM apakšmērķis
6. Virzīt iekšējo līderību, vadību un darbību, lai atbalstītu IAM		
Nodarbinātība	IAM 8. Veicināt noturīgu, iekļaujošu un ilgtspējīgu ekonomikas izaugsmi, pilnīgu un produktīvu nodarbinātību, kā arī cilvēka cienīgu darbu visiem.	8.5. Līdz 2030. gadam nodrošināt pilnvērtīgu un produktīvu nodarbinātību un pienācīgas kvalitātes darbu visām sievietēm un vīriešiem, tostarp jauniešiem un personām ar invaliditāti, un vienādu darba samaksu par vienādi vērtīgu darbu.
		8.8. Aizsargāt darba ņēmēju tiesības un veicināt drošu darba vidi visiem darba ņēmējiem, tostarp migrējošiem darba ņēmējiem un jo īpaši migrējošām sievietēm un personām, kuras nodarbinātas neprognozējamā darbā.
Nodarbinātība	IAM 10. Samazināt nevienlīdzību starp valstīm un valstu iekšienē.	10.2. Līdz 2030. gadam nodrošināt un veicināt visu iedzīvotāju sociālo, ekonomisko un politisko iekļaušanu neatkarīgi no vecuma, dzimuma, invaliditātes, rases, etniskās piederības, izcelsmes, reliģiskās pārliecības vai ekonomiskā vai cita statusa.
		10.3. Nodrošināt vienlīdzīgas iespējas un mazināt stāvokļa atšķirības, tostarp atsakoties no diskriminējošiem tiesību aktiem, politikām un praksēs un šajā saistībā veicinot atbilstošus tiesību aktus, politikas un rīcību.
		10.4. Pieņemt politikas, jo īpaši fiskālās, algu un sociālās aizsardzības politikas, un pakāpeniski sasniegt lielāku vienlīdzību.

Galvenā aktivitāte	IAM	IAM apakšmērķis
6. Virzīt iekšējo līderību, vadību un darbību, lai atbalstītu IAM		
Nodarbinātība	IAM 16. Veicināt miermīlīgu un iekļaujošu sabiedrību ilgtspējīgai attīstībai, nodrošināt taisnīgas tiesas pieejamību visiem un izveidot efektīvas, atbildīgas un iekļaujošas institūcijas visos līmeņos.	16.B Veicināt un ieviest nediskriminējošus tiesību aktus un politikas ilgtspējīgas attīstības jomā.
Resursu izmantojums	IAM 6. Nodrošināt ūdens un sanitārijas pieejamību visiem un ilgtspējīgu pārvaldību.	6.3. Līdz 2030. gadam uzlabot ūdens kvalitāti, samazinot piesārņojumu, izskaužot atkritumu aprakšanu poligonos un līdz minimumam samazinot bīstamu ķīmisku vielu un materiālu izlaišanu, uz pusi samazinot neapstrādātu atkritumu īpatsvaru un būtiski palielinot to pārstrādi un drošu atkārtotu izmantošanu visā pasaulē.
Resursu izmantojums	IAM 8. Veicināt noturīgu, iekļaujošu un ilgtspējīgu ekonomikas izaugsmi, pilnīgu un produktīvu nodarbinātību, kā arī cilvēka cienīgu darbu visiem.	8.4. Pakāpeniski līdz 2030. gadam visā pasaulē uzlabot patēriņa un ražošanas resursefektivitāti un mēģināt nošķirt ekonomikas izaugsmi no vides degradācijas saskaņā ar desmit gadu programmu kopumu par ilgtspējīgu patēriņu un ražošanu, attīstītajām valstīm uzņemoties vadību.
Resursu izmantojums	IAM 12. Nodrošināt ilgtspējīgus patēriņa paradumus un ražošanas modeļus.	12.2. Līdz 2030. gadam nodrošināt dabas resursu ilgtspējīgu apsaimniekošanu un lietderīgu izmantošanu.

Galvenā aktivitāte	IAM	IAM apakšmērķis
6. Virzīt iekšējo līderību, vadību un darbību, lai atbalstītu IAM		
Resursu izmantojums	IAM 12. Nodrošināt ilgtspējīgus patēriņa paradumus un ražošanas modeļus.	12.3. Līdz 2030. gadam uz pusi samazināt pārtikas atkritumu apjomu uz vienu iedzīvotāju mazumtirdzniecības un patēriņa līmeņos un samazināt pārtikas zudumus ražošanas un piegādes ķēdēs, tostarp zudumus pēc ražas novākšanas.
		12.4. Līdz 2020. gadam nodrošināt ķīmisko vielu un visu veidu atkritumu apsaimniekošanu videi nekaitīgā veidā visā to dzīves ciklā atbilstoši saskaņotajiem starptautiskajiem līgumiem un ievērojami samazināt šādu vielu un atkritumu izlaišanu gaisā, ūdenī un augsnē, tādējādi līdz minimumam samazinot to nelabvēlīgo ietekmi uz cilvēku veselību un apkārtējo vidi.
		12.5. Līdz 2030. gadam ievērojami samazināt radīto atkritumu apjomu, īstenojot atkritumu novēršanas, mazināšanas, pārstrādes un atkārtotas izmantošanas pasākumus.
Resursu izmantojums	IAM 14. Saglabāt un ilgtspējīgi izmantot okeānus, jūras un to resursus, lai nodrošinātu ilgtspējīgu attīstību.	14.1. Līdz 2025. gadam novērst un būtiski samazināt visu veidu jūras piesārņojumu, jo īpaši uz zemes veiktu darbību izraisītu piesārņojumu, tostarp jūras piegružojumu un uzturvielu piesārņojumu.

Galvenā aktivitāte	IAM	IAM apakšmērķis
6. Virzīt iekšējo līderību, vadību un darbību, lai atbalstītu IAM		
Iepirkums	IAM 12. Nodrošināt ilgtspējīgus patēriņa paradumus un ražošanas modeļus.	12.6. Mudināt uzņēmumus un jo īpaši lielos un starptautiskos uzņēmumus īstenot ilgtspējīgu praksi un iekļaut to ziņošanas ciklā informāciju par ilgtspējību.
		12.7. Veicināt ilgtspējīgu publiskā iepirkuma praksi saskaņā ar valstu politikām un prioritātēm.
Telpas un aprīkojums	IAM 4. Nodrošināt iekļaujošu un kvalitatīvu izglītību un veicināt mūžizglītības iespējas.	4.A Veidot un modernizēt izglītības iestādes, kas ņem vērā bērnu, invalīdu un dzimumu īpašās vajadzības, un nodrošināt visiem drošu, nevardarbīgu un efektīvu mācību vidi.
Telpas un aprīkojums	IAM 6. Nodrošināt ūdens un sanitārijas pieejamību visiem un ilgtspējīgu pārvaldību.	6.4. Līdz 2030. gadam būtiski palielināt ūdens izmantošanas lietderību visās nozarēs un nodrošināt ilgtspējīgu saldūdens patēriņu un apgādi, lai novērstu ūdens trūkumu un būtiski samazinātu to cilvēku skaitu, kuriem trūkst ūdens.

Galvenā aktivitāte	IAM	IAM apakšmērķis
6. Virzīt iekšējo līderību, vadību un darbību, lai atbalstītu IAM		
Telpas un aprīkojums	IAM 7. Nodrošināt visiem piekļuvi uzticama, ilgtspējīgai un mūsdienīgai enerģijai par pieejamu cenu.	7.2. Līdz 2030. gadam būtiski palielināt atjaunojamās enerģijas īpatnību vispārējā energoresursu struktūrā.
Telpas un aprīkojums	IAM 9. Veidot noturīgu infrastruktūru, veicināt iekļaujošu un ilgtspējīgu industrializāciju un sekmēt inovācijas.	9.4. Līdz 2030. gadam pilnveidot infrastruktūru un modernizēt rūpniecības nozares, lai tās kļūtu ilgtspējīgākas, palielinot resursu izmantošanas efektivitāti un plašāk izmantojot tīras un videi nekaitīgas tehnoloģijas un rūpnieciskos procesus, visām valstīm darbojoties to attiecīgo iespēju robežās.
Telpas un aprīkojums	IAM 13. Veikt steidzamus pasākumus, lai cīnītos pret klimata pārmaiņām un to ietekmi.	13.1. Visās valstīs stiprināt noturību pret apdraudējumiem, kas saistīti ar klimatu un dabas katastrofām, un veicināt spēju pielāgoties tām.
Ētiska un atbildīga līderība un vadība	IAM 13. Veikt steidzamus pasākumus, lai cīnītos pret klimata pārmaiņām un to ietekmi.	13.2. Integrēt klimata pārmaiņu jomā veiktos pasākumus valstu politikās, stratēģijās un plānošanā.
Ētiska un atbildīga līderība un vadība	IAM 16. Veicināt miermīlīgu un iekļaujošu sabiedrību ilgtspējīgai attīstībai, nodrošināt taisnīgas tiesas pieejamību visiem un izveidot efektīvas, atbildīgas un iekļaujošas institūcijas visos līmeņos.	16.3. Veicināt tiesiskumu valstu un starptautiskā līmenī un nodrošināt visiem vienlīdzīgu piekļuvi taisnīgai tiesai.

Galvenā aktivitāte	IAM	IAM apakšmērķis
6. Virzīt iekšējo līderību, vadību un darbību, lai atbalstītu IAM		
Ētiska un atbildīga līderība un vadība	IAM 16. Veicināt miermīlīgu un iekļaujošu sabiedrību ilgtspējīgai attīstībai, nodrošināt taisnīgas tiesas pieejamību visiem un izveidot efektīvas, atbildīgas un iekļaujošas institūcijas visos līmeņos.	16.6. Attīstīt efektīvas, atbildīgas un pārredzamas institūcijas visos līmeņos.
		16.7. Nodrošināt elastīgu, iekļaujošu, iesaistošu un pārstāvniecisku lēmumu pieņemšanu visos līmeņos.
		16.10. Nodrošināt publisku piekļuvi informācijai un aizsargāt pamatbrīvības saskaņā ar valstu tiesību aktiem un starptautiskajiem nolīgumiem.
Ētiska un atbildīga līderība un vadība	IAM 17. Stiprināt globālās partnerības īstenošanas līdzekļus un atjaunot globālo partnerību ilgtspējīgai attīstībai.	17.14. Uzlabot politikas saskaņotību ilgtspējīgai attīstībai.
		17.19. Līdz 2030. gadam pilnveidot esošās iniciatīvas, lai izstrādātu ilgtspējīgas attīstības progresa novērtēšanas kritērijus, kuri papildina iekšzemes kopproduktu, un atbalstīt statistisko spēju veidošanu jaunattīstības valstīs.
	<i>Kā arī Mērķi un apakšmērķi atbilstoši katra muzeja tematikai un kontekstam.</i>	

Galvenā aktivitāte	IAM	IAM apakšmērķis
<p>7. Virzīt ārējo līderību, sadarbību un partnerības, lai atbalstītu IAM</p>	<p>IAM 17. Stiprināt globālās partnerības īstenošanas līdzekļus un atjaunot globālo partnerību ilgtspējīgai attīstībai.</p>	<p>17.9. Uzlabot starptautisko atbalstu efektīvai un mērķtiecīgai spēju veidošanai jaunattīstības valstīs, lai atbalstītu valstu plānus īstenot visus ilgtspējīgas attīstības mērķus, tostarp ar Ziemeļu-Dienvidu, Dienvidu-Dienvidu un trīsstūrveida sadarbības starpniecību.</p>
		<p>17.14. Uzlabot politikas saskaņotību ilgtspējīgai attīstībai.</p>
		<p>17.16. Uzlabot globālo partnerību ilgtspējīgai attīstībai, to papildinot ar vairāku ieinteresēto personu partnerībām, kas piesaista zināšanas, pieredzi, tehnoloģiju un finanšu resursus un dalās ar tiem, lai atbalstītu ilgtspējīgas attīstības mērķu sasniegšanu visās valstīs un jo īpaši - jaunattīstības valstīs.</p>
		<p>17.17. Veicināt un sekmēt efektīvas publiskā un privātā sektora un pilsoniskās sabiedrības partnerības, pamatojoties uz partnerību pieredzi un resursu nodrošināšanas stratēģijām.</p>
<p><i>Kā arī Mērķi un apakšmērķi atbilstoši katra muzeja tematikai un kontekstam.</i></p>		

Pateicības

Esmu ļoti pateicīgs turpmāk minētajiem cilvēkiem par noderīgajām diskusijām ICOM Ilgtspējības darba grupas ietvaros:

Caitlin Southwick, Sustainability in Conservation;
Daniel Inoque, Institute of Arts and Cultural Heritage of Mozambique, Mozambique;
Deborah Thiagaraian, Dakshina Chitra, Muttukadu, India;
Diana Pardue, Statue of Liberty NM and Ellis Island, National Park Services, USA;
Emlyn Koster, North Carolina State University, Raleigh, USA;
Fiona Cameron, University of Western Sydney, Australia;
Jenny Newell, Australian Museum, Sydney, Australia;
Marie Claverie, ICOM;
Michele Lanzinger, MUSE, Museo delle Scienze, Trento, Italy;
Morien Rees, Varanger Museum, Norway;
Paloma Salgado Tonda, Interactive Museum of Economics, Mexico City, Mexico;
Peter Keller, ICOM;
Robert Janes, Coalition of Museums for Climate Justice, Canada;
Suay Aksoy, ICOM;
Yacy-Ara Froner, Federal University of Minas Gerais, Belo Horizonte, Brazil;
Zhao Yang, China Science and Technology Museum, Beijing, China

Esmu ļoti pateicīgs arī:

Adriana Valenzuela and Miguel Naranjo
(UN Climate Change, Bonn);
Andrew Potts (ICOMOS);
Jasper Visser (VISSCH+STAM, Amsterdam);
Sarah Mander (Tyndall Manchester,
University of Manchester);
Sarah Sutton (Sustainable Museums, USA),

par sadarbību un palīdzību man sakārtot domas.

Pateicība arī Ingai Surguntei, kas organizēja Latvijas Muzeju biedrības vebināru sēriju, kā arī šī bukleta latviešu valodas versijas tapšanu.

Curating Tomorrow publikācijas

1. Museum Collections and Biodiversity Conservation (2019)
2. Museums and the Sustainable Development Goals (2019)

